Muharrem 1446

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | TEMMUZ '24 | YIL: 13 | SAYI: 137 | FİYATI: 60₺ | ISSN: 2148-4635

BİR SORUN İKİ ÖNERİ

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

HALİS HOCA'MIZ İLE
SİYER DERSLERİ
YouTube'da
sizlerle!
Halis Hoca' mızın kanalına ulaşmak için
QR kodu okutunuz.

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak yeni sayımızı Rabbimizin (cc) izniyle siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız, son zamanlarda Müslim çevrelerde yaşanan ihtilaflar üzerine bir değerlendirme yapıyor ve vahyin penceresinden çözüm önerileri sunuyor. Vakıayı büyük resme dikkat çekerek yorumlayan Hocamız, siyasi tuğyanın bu ihtilaflarda parmağı olabileceği üzerinde duruyor ve Müslimleri, Allah Resûlü'nün pak ashabının yolundan ayrılmamaya davet ediyor.

Enes Yelgün, Hendek Gazvesi'nin nasıl Müslimlerin zaferiyle sonuçlandığını naklederken oldukça güçlü olduğu hâlde birbirlerine güvenmeyen benzemezler ile tüm fertleriyle âdeta tek bir yumruk hâlinde bir önder etrafında kenetlenmiş, liderlerine duydukları güven ve itaatle maruf İslam cemaatinin farkını gösteriyor.

Talha Akman, Duhân Suresi'nin 29. ayeti bağlamında Kur'ân-ı Kerim'in müheymin (denetleyici) bir otorite olma sıfatıyla sadece dinî değil, akli ve fennî ilimleri de denetleyen bir kitap olduğunu anlatıyor. Mısır firavunları için yakılan bir ağıt üzerinden Rabbimizin bir ayetini daha müşahede etmemizi sağlıyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabilerimizden Abdullah ibni Abbâs'ı (ra) ve onun bu sıfatı almasındaki sebepleri inceliyor.

Salim Kandemir, seçkin sahabilerimizin hayatını perde perde aktardığı yazı dizisinde bu ay, tevhid ocağında yetişen Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'i (ra) konuk ediyor.

Kerem Çağlar, Aile Makalelerinin bu bölümünde evliliklerde hayat boyu saadet ve sekinet olmasının mümkün olmadığını ve sorun yaşamanın tabii bir süreç olduğunu aktardıktan sonra aile içerisinde ortaya çıkan sorunların muhtemel sebeplerine değiniyor ve ıslah yollarını hatırlatıyor.

Zeynep Bayancuk, Ecir Kapısı'nın Afrika Projesini bizleri sahabenin ufkuna eriştirecek ameller olarak görmemizi tavsiye ediyor.

Dr. Gözde Tercuman, beynimizin ön lobunu bizlere tanıtıyor, oldukça kıymetli bilgiler verirken El-Latîf ve El-Fâtır olan Rabbimizin yaratışındaki mükemmelliğe şahitlik etmemize vesile oluyor.

Özge Uzunkaya, çocuklara verilecek tuvalet eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususları ele alıyor.

Melek Şeref, Gençlerle Muamele köşemizde bu ay eleştiri konusunu gündem ediyor ve yapıcı eleştirinin yapıcı ilişki demek olduğunu vurguluyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekânın eğitimdeki rolü ve gelecekteki konumuyla ilgili bir yazı kaleme alıyor.

Osman Sadıkoğlu, El-Esmâ'ul Husna başlıklı yazısıyla Rabbimizin isimlerini işlemeye başlıyor.

Bu sayımızda sizlere Abdurrahman El-Muhacir'in Rasûlullah'ın Hayatı ile İslam'ın Hareket Metodu isimli eserini tanıtıyor, tüm okurlarımızın faydalanmasını diliyoruz.

Rabbimizden (cc) Zilhicce ayında yaptığımız amelleri katında salih amel olarak kabul etmesini niyaz ediyor, 137. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE

Temmuz 2024 | Muharrem 1446
Yıl: 13 | Sayı: 137 | Fiyat: 60₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

BİR SORUN İKİ TAVSİYE

Yaşanan hadiselerin benzerliği, sorun olarak zikredilen hadiselere verilen tepkilerin orantısızlığı ve sorunu ıslah etmek yerine sorun üzerinden ayrışmayı teşvik eden ısrarcı tavırlar var. Bu da yaşananların; insani zaaflardan kaynaklı ayrışmalar olmaktan ziyade sistem tarafından organize edilen, üzerinde çalışılmış süreçler olduğunu düşündürüyor.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

İslam'ın izzet ve sevinci olan bir bayramı daha geride bıraktık. Yüce Rabbimizden bayramın İslam ümmeti için hayırlara vesile olmasını ve Zilhicce ayında yapılan amellerin, hususen kurbanların kabul olmasını niyaz ediyorum.

Son birkaç aydır İslami cemaatlerin kendi içlerinde bazı ihtilafların vuku bulduğuna şahit oluyorum. İhtilaf eden taraflar hüsn-ü zan beslemeleri nedeniyle yaşadıkları sorunları benimle paylaşıyor, sorunlara vâkıf olmamı sağlıyorlar. Vâkıf olduğum kadarıyla şunu söyleyebilirim: Yaşanan hadiselerin benzerliği, sorun olarak zikredilen hadiselere verilen tepkilerin orantısızlığı ve sorunu ıslah etmek yerine sorun üzerinden ayrışmayı teşvik eden ısrarcı tavırlar var. Bu da yaşananların; insani zaaflardan kaynaklı ayrışmalar olmaktan ziyade sistem tarafından organize edilen, üzerinde çalışılmış süreçler olduğunu düşündürüyor. Şöyle ki;

Kur'ân-ı Kerim haddi aşmayı (tuğyan); bireysel, toplumsal ve siyasi tuğyan olmak üzere üç kısma ayırır.[1] Siyasi tuğyan, siyasi otoritenin kendini rabb ve ilah yerine koyması ve Allah'a (cc) yapılması zorunlu olan kulluğun otoriteye yapılmasını istemesidir.

"Firavun dedi ki: 'Ey ileri gelenler! Sizin için kendimden başka bir ilah bilmem.' "[2]

"Dedi ki: 'Ben sizin en yüce rabbinizim!' "[3]

İlah ve rabb tabiatı gereği ortak kabul etmez; uluhiyet ve rububiyetine karşı ortaklık girişimlerini en ağır şekilde cezalandırır. Haddini aşan siyasi otorite, kendisinde ilahlık ve rabblik vehmeder; siyasi, askerî veya toplumsal her gücü/otoriteyi, varlığına karşı tehdit addeder. Siyasi otorite için tehlikenin ölçüsü, bir siyasi/toplumsal yapının sisteme benzemesi ve kendi kendine yeter hâle gelmesidir. Herhangi bir yapı iktisadi anlamda kendine yeter hâle gelmişse, eğitimde sistemin onaylamadığı bir müfredat kullanıyorsa ve kendi içinde itaat mekanizması oluşturabilmişse sistem

1. bk. Tevhid İnancını İnşa Eden Kavramlar, s. 645-690
2. 28/Kasas, 38
3. 79/Nâziât, 24

için tehlike arz eder ve mezkûr minval üzere geliştikçe sistemin tehlike algısı bu gelişmeye orantılı olarak büyür.

Siyasi otorite herhangi bir yapıyı kendisi için ortak olarak algıladığında devlet refleksi gösterir, o yapıyı bölmek ister. Zira bölünen yapının gücü de bölünecek, siyasi otorite için tehlike olmaktan çıkacaktır. Burada şöyle bir soru sorulabilir: Sistem bu yapıları tamamen yasaklayıp ortadan kaldırmak yerine neden bölmeyi ve zayıflatmayı tercih eder? Yazılı olmayan bireysel ve toplumsal bazı yasalar vardır. Hiçbir sistem bu zorunlu yasalarla çatışmak, bunlara karşı gelmek istemez. Toplumsal zorunluluklarla mücadele etmek yerine bu yapıları bölüp parçalayarak tehdit olmaktan çıkarmak ister. İnanç, duygu ve eylem birliği içinde olan insanların bir araya gelmeleri; kader birliği yapıp benzer amaçlar için çalışmaları da bu yasalardan biridir. Ayrıca bölüp parçalamak, tağutlaşan siyasi otoritenin karakteristik özelliklerindendir:

"Şüphesiz ki Firavun, yeryüzünde üstünlük tasladı. Oranın halkını gruplara ayırıp onlardan bir bölümünü mustazaflaştırıyor/güçsüzleştiriyor, erkek çocuklarını boğazlayıp kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı."[4]

Firavunlar, halkları böler. Irka, sosyal statüye, ekonomik gelire, mezhebe ve dine dayalı olarak sürekli toplumları ayrıştırır. Bölünen insanları çarpıştırır, sonu gelmez düşmanlıklar ve nesilleri yok eden kan davalarıyla insanların gücünü zayıflatır. Toplum öyle bir noktaya gelir ki onun varlığı olmadan bir arada yaşayamayacağına inanır. Tüm problemlerin sebebi olan Firavun, böldüğü ve çatıştırdığı insanlar nezdinde kurtarıcı hâline gelir.

Tağutlaşan siyasi otoritenin tabiatını anladıktan sonra 15 Temmuz darbe girişimi akabinde Türkiye'de başlayan "cemaat" kavramına yönelik şeytanlaştırıcı tutuma dikkat çekmek ve fiilî olarak Türkiye'de pek çok cemaatin bölünmesine bu açıdan bakmayı öneriyorum. Son sekiz yılda birçok cemaat birden fazla parçaya bölündü ve güçsüzleşti.

Büyüyen ve sistem için tehdit oluşturan yapılar birkaç şekilde bölünüyor:

– Bir kısmı büyüme aşamasında suça bulaştırılıyor. Devlet için tehdit olmaya başladıklarında suç dosyaları ifşa edilerek toplum tarafından linç edilip sistem dışına itiliyorlar. (F. Gülen Cemaati'nde olduğu gibi)

– Bir kısmının içine yerleştirilmiş karanlık adamlar, ihtilaflı meseleleri kaşıyarak önce cemaati kamplaştırıyor, sonra bölüyorlar. (İsmailağa Cemaati'nde olduğu gibi)

– Bir kısmının İslam'ın pak nizamına uymayan cemaatleşme modelleri nedeniyle aralarında taht/post kavgası çıkıyor, sistemin körüklemesiyle bölünüp parçalanıyorlar. (Menzil Cemaati'nde olduğu gibi)

Tağutlaşan siyasi otoritenin tabiatını anladıktan sonra 15 Temmuz darbe girişimi akabinde Türkiye'de başlayan "cemaat" kavramına yönelik şeytanlaştırıcı tutuma dikkat çekmek ve fiilî olarak Türkiye'de pek çok cemaatin bölünmesine bu açıdan bakmayı öneriyorum. Son sekiz yılda birçok cemaat birden fazla parçaya bölündü ve güçsüzleşti.

– Bir kısmı insani olarak yaşadıkları tartışmaları şeriata götürüp çözmek yerine kameralar karşısında atışarak çözmeye çalışıyor. Sistem için çalışan hesaplar sosyal medya kamplaşmalarını körüklüyor ve insani zaaflardan kaynaklanan ihtilaflar, kan davasına dönüşüyor.

Sistem kendisiyle barışık olduğu yapılara dahi belli bir güce ulaştıktan sonra tahammül edemiyorsa en küçüğünden en büyüğüne tehdit olarak algıladığı tevhidî yapılanmalara karşı nasıl bir tavır içinde olacağı aşikârdır. Söz konusu tevhidî yapılar olduğunda o yapının güçlenmesini dahi beklemeden tuzakçı yapısı devreye girecek[5] ve tevhidî yapıları bölüp parçalamak isteyecektir.

Cemaatsel sorunlar yaşayan tüm kardeşlere iki tavsiyede bulunacağım:

1. Sorunları Şer'i Hükümler Işığında Çözmek

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûl'e itaat edin. Sizden olan (Müslim/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen) yöneticilere de (itaat edin). Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, şayet Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanıyorsanız (o meseleyi çözmek için) Allah'a ve Resûl'e götürün. Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir."[6]

Ayet-i kerime şu hakikati anlatır: Aslolan İslam toplumunun birlik hâlinde olması; Allah'a (cc), Resûl'üne (sav) ve yöneticilerine itaat etmesidir. Ola ki İslam toplumunda bir ihtilaf vuku buldu, o takdirde yapılması gereken, ihtilafı Allah'a ve Resûl'üne götürmek ve sorunu çözmektir. Bu bir tercih değil, imani zorunluluktur. Zira birey ve top-

4. 28/Kasas, 4

5. "Böylece biz, her beldenin önde gelenlerini oranın suçlu günahkârları kıldık ki orada tuzaklar kursunlar. Oysa onların tuzakları, yalnızca kendilerine zarar verir. Farkında da değillerdir." (6/En'âm, 123)

"(Hatırlayın!) Hani kâfirler seni hapsetmek, öldürmek ya da (yurdundan) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar, Allah da (tuzaklarını boşa çıkaracak ve onlara zarar verecek şekilde karşı) tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır." (8/Enfâl, 30)

"Şüphesiz onlar tuzaklarını kurdular. Onların tuzaklarına (verilecek ceza) Allah'ın yanındadır. İsterse onların tuzakları dağları yerinden oynatacak (cinsten) olsun." (14/İbrâhîm, 46)

6. 4/Nisâ, 59

Sistem kendisiyle barışık olduğu yapılara dahi belli bir güce ulaştıktan sonra tahammül edemiyorsa en küçüğünden en büyüğüne tehdit olarak algıladığı tevhidî yapılanmalara karşı nasıl bir tavır içinde olacağı aşikârdır. Söz konusu tevhidî yapılar olduğunda o yapının güçlenmesini dahi beklemeden tuzakçı yapısı devreye girecek ve tevhidî yapıları bölüp parçalamak isteyecektir.

lumların Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanıp inanmadıkları, ihtilaf imtihanıyla sınanmaktadır.

Evet, sorunlarımızı Allah'a (cc) ve Resûl'üne (sav), yani şer'i hükümlere götürdüğümüzde Allah'ın vaadi gereği "Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir." sonucuyla karşılıyoruz. Sorunlarımızı şer'i hükümlere taşımayınca ayetin mefhumu'l muhalifi fehvasınca da daha çirkin ve daha şerli bir sonuçla karşılaşıyoruz. En basit meseleler büyüyor, büyüyor, büyüyor. Çekirdek kovuğunu doldurmayacak meseleler, cahillerin ağzında yılların emeğini zayi eden sorunlara dönüşüyor. Sorun karşısında gösterilen gayr-i İslami tavır, sorunun kendisinden daha büyük bir soruna dönüşüyor. Dinî, ahlaki veya siyasi bir ihtilaf Allah'a (cc) ve Resûl'üne (sav) götürülmeyince itikadi/imani bir mesele hâlini alıyor, tarafların imanı zandan ibaret oluyor. Tecrübeyle sabittir; on dakikalık şer'i bir mecliste çözülecek meseleler, Allah'a (cc) ve Resûl'üne (sav) götürülmeyince on yıllara yayılan kin, adavet ve tefrikaya neden olabiliyor.

2. Masiyete Tepki Göstermek ile İtaatten El Çekmeyi Birbirinden Ayırmak

İslami yapı insanlardan oluşur. İnsanın olduğu yerde mutlaka şer'i muhalefetler, masiyetler ve içtihadi farklılıklar olacaktır. Peki, yöneticisinde veya dava arkadaşlarında şer'i muhalefet gören bir Müslim ne yapacaktır? Hiçbir koşulda masiyete iştirak etmeyecek, Allah'a (cc) isyan olan bir konuda yöneticisine itaat etmeyecektir:

"Masiyette itaat yoktur. İtaat yalnızca maruf/meşru olan emirlerdedir." [7]

Bu Nebevi ilkeyle amel eden Müslim, bir diğer Nebevi öğreti gereği asla itaatten el çekmeyecek, ayrılık çıkarmayacak ve dinin asıllarından olup din ayrılığını gerektiren bir ihtilaf olmadıkça cemaatten ayrılmayacaktır.

7. Buhari, 7257

Alî ibni Ebî Tâlib'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) bir seriyye gönderdi, başlarına Ensâr'dan birisini kumandan tayin etti ve askerlere, kumandanlarına itaat etmelerini emretti.

(Yolda) kumandan öfkelendi de, 'Nebi (sav) bana itaat etmenizi emretmedi mi?' diye sordu.

Askerler, 'Evet, emretti!' dediler.

Kumandan, 'Size kesin emrim şudur ki odun toplayacaksınız, bir ateş yakacaksınız, sonra da ona gireceksiniz!' dedi.

Askerler odun topladılar ve bir ateş yaktılar. Ateşin içine girmeye yöneldiklerinde durup birbirlerine baktılar.

İçlerinden bazısı, 'Bizler Nebi'ye (sav) ancak ateşten kaçmak için tabi olduk, (şimdi biz böyleyken) onun içine mi gireceğiz?' dedi.

Onlar böyleyken ateşin alevi söndü ve kumandanın öfkesi geçti.

Sonra bu olayı Nebi'ye zikrettiklerinde, 'Eğer ateşe girselerdi ondan dışarı çıkamazlardı. Çünkü itaat ancak meşru olan emirler hakkındadır.' dedi." [8]

Abdullah ibni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) Hâlid ibni Velîd'i Cezîmeoğullarına gönderdi. Onları İslâm'a davet etti. Fakat onlar, 'Teslim olduk, Müslim olduk.' demeyi güzel bir şekilde beceremediler. Bunun yerine, 'Dinimizi terk ettik.' demeye koyuldular. Hâlid ibni Velîd de onlardan kimisini öldürmeye, kimisini esir almaya koyuldu. Bizden her birisine de esirini teslim etti. Nihayet bir gün Hâlid bizden her bir adamın esirini öldürmesini emretti. Ben, 'Allah'a yemin ederim ki kendi esirimi öldürmeyeceğim. Arkadaşlarımdan hiçbir kimse de kendi esirini öldürmeyecek.' dedim. Nihayet Nebi'nin (sav) huzuruna vardık. Olanı ona anlattık. Nebi (sav) ellerini kaldırarak iki defa şöyle buyurdu: 'Allah'ım, ben Hâlid'in yaptıklarından uzak olduğumu sana arz ediyorum!' " [9]

Okuduğumuz her iki olayda da Allah Resûlü'nün (sav) ashabına masiyet olan bir şey emredilmiştir. Onlar ise masiyete itaat etmemiş, kesin bir dille Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnemeyi reddetmişlerdir. Bununla birlikte itaatten de el çekmemiş, ayrılık çıkarmamış ve Medine'ye varana kadar sabretmişlerdir. Allah Resûlü'ne (sav) gidince durumu ona arz etmiş ve aralarında hükmetmesini istemişlerdir. Bugün içinde bulundukları cemaatte yöneticilerle veya çalışma arkadaşlarıyla ihtilaf yaşayanlar sahabeyi örnek almalı, masiyete itaat etmedikleri gibi itaatten de el çekmemelilerdir.

Selam ve dua ile...

8. Buhari, 4340; Müslim, 1840
9. Buhari, 4339

HENDEK GAZVESİ'NDE MÜŞRİKLERİN KARŞILAŞTIĞI HEZİMET

Enes YELGÜN

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam Resûl'üne olsun.

Mekkeli müşrikler, Gatafan Kabilesi'nin askerî desteği ve Yahudilerin maddi gücüyle Medine önlerine geldiklerinde sahabilerin hazırlıklarıyla karşılaştılar. O zamana kadar Arap Yarımadası'nda görülmeyen bir savunma taktiği olan hendekler, müşrikleri şaşkınlığa uğratmıştı. Bunun üzerine muhasaraya başlayarak müminlerin yılgınlığa düşüp teslim olmasını beklemeye başladılar.

Allah Resûlü (sav) durumun vahametinin farkındaydı. O yüzden iç ve dış güvenliği sağlayacak pek çok adım attı. Bu tedbirlere ek olarak Allah (cc) mümin ve münafıklara yönelik birçok ayet indirdi. Münafıkların maskeleri bir kez daha düşürülürken müminlerin imanlarına semadan şahitlik edildi.

Durum böyleyken son bir darbe de Yahudilerden geldi. Allah Resûlü (sav) ile anlaşması olan Ben-i Kureyza, üzerlerindeki baskıya daha fazla dayanamadı ve sözlerini bozdular.

Peygamber (sav) Yahudilerin de ihanetiyle beraber iyiden iyiye sıkılaşan muhasarayı hafifletmek için birçok yola başvurmaya devam etti. Son olarak Gatafan Kabilesi'ne Medine'nin hurmalıklarını teklif etti ve bu da gerçekleşmeyince Allah (cc) karşımıza Nuaym isimli sahabiyi çıkardı.

"Allah Resûlü (sav) ve ashabı, düşmanlarının onlara karşı birbirine yardım etmelerinden ve her taraftan onlara saldırmaları sebebiyle Allah-u Teâlâ'nın vasfettiği gibi korku ve şiddet içinde kaldılar.

Sonra Nuaym ibni Mes'ûd, Allah Resûlü'ne (sav) geldi ve şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Şüphesiz, ben Müslim oldum ve kavmim benim Müslim olduğumu henüz bilmiyorlar. Bana dilediğin şeyi emret.'

Allah Resûlü de (sav) şöyle buyurdu: 'Sen ancak bir tek adamsın, eğer gücün yeterse aralarına gir ve onları dağıt. Çünkü harp bir hiledir.'

Bunun üzerine Nuaym ibni Mes'ûd çıktı ve Ben-i Kurayza'ya gitti. Cahiliyede onların dostu idi. Ve dedi ki: 'Ey Ben-i Kurayza! Benim size olan dostluğumu bilirsiniz ve hasseten benimle sizin aranızda olan şeyi de bilirsiniz.'

Nuaym'ın konuşmalarında şunu görüyoruz: Bir tarafta sayı ve teçhizat olarak sahabeden kat ve kat daha fazla güce sahip olan, ama birçok benzemezin bir araya gelmesi nedeniyle birbirine güvenmeyen bir topluluk. Diğer tarafta kadını, erkeği yaşlısı, genciyle bir vücut olmuş, münafıkların çıkardığı arızalar dışında birbirlerine kenetlenmiş, liderlerine güven duygusu en üst seviyede olan bir cemaat. Savaşı kazandıran etkenin silah ve cengâverlik olmadığını görmemiz için başka bir tarihî örnek.

Onlar da dediler ki: 'Doğru söyledin. Senden şüphe etmiyoruz. Güvenilir bir kişisin.'

O da onlara dedi ki: 'Kureyş ve Gatafan sizin gibi değildir. Belde, sizin beldenizdir. İçerisinde mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız bulunmaktadır. Ondan başka bir yere gitmeye gücünüz yetmez. Kureyş ve Gatafan ise Muhammed ve onun ashabıyla savaşmak için gelmişlerdir. Ona karşı onlara yardımda bulundunuz. Hâlbuki onların beldeleri, malları ve kadınları başka yerdedir. Sizin gibi değillerdir. Eğer ganimet bulurlarsa almaya çalışırlar. Eğer başka bir hâl olursa memleketlerine gider, sizi Muhammed ile baş başa bırakırlar. O zaman gücünüz ona yetmez. O hâlde onların reislerini rehin almadan onlarla beraber savaşmayın. Muhammed'i ele geçirinceye kadar bu reisler ellerinizde güvence olarak kalsınlar.'

Onlar da ona dediler ki: 'İyi bir fikir verdin.'

Sonra çıktı ve Kureyş'e geldi. Ebû Sufyan ibni Harb'e ve onunla beraber olan Kureyş'in adamlarına şöyle dedi: 'Benim size olan dostluğumu ve Muhammed'e olan uzaklığımı ve ayrılığımı biliyorsunuz. Benim aklıma bir fikir geldi. Bunu size bir nasihat olarak bildirmeyi üzerime bir görev olarak görüyorum. Yalnız bu fikrin benden geldiğini gizleyiniz.'

Onlar da dediler ki: 'Yaparız.'

Dedi ki: 'Biliniz ki Yahudiler kendileri ile Muhammed arasındaki antlaşmaları bozduklarına pişman olmuşlardır. Ve ona şöyle haber göndermişlerdir:

'Biz yaptıklarımıza pişman olduk. Senin için Kureyş ve Gatafan'ın büyüklerinden birkaç tane alalım ve onların boyunlarını vurman için sana verelim. Sonra onlara karşı seninle beraber oluruz. Böylece onların köklerini kuruturuz.'

O da onlara, 'Peki, olur.' diye haber gönderdi. Şimdi eğer Yahudiler size, sizden birtakım rehineler istemek için haber gönderirlerse sakın onlara sizden adam vermeyin.'

Sonra çıktı, Gatafan'a geldi ve şöyle dedi: 'Ey Gatafan Topluluğu! Şüphesiz siz benim aslım, aşiretim ve insanların en sevgilisisiniz. Benim güvenilir bir kişi olduğumu biliyorsunuz.'

Dediler ki: 'Doğru söyledin, sen bizim katımızda güvenilir bir kişisin.'

Dedi ki: 'O hâlde bu sözlerin benden olduğunu gizli tutun.'

Dediler ki: 'Yaparız, ne diyorsun?'

Sonra onlara da Kureyş'e dediği gibi söyledi ve onları kaçındırdığı şeylerden kendi kavmini de kaçındırdı.

Ebû Sufyan ibni Harb ve Gatafan reisleri İkrime ibni Ebû Cehil'i, Kureyş ve Gatafan'dan bir topluluk içinde Ben-i Kurayza'ya gönderdi ve dediler ki: 'Biz kalınacak bir yurtta değiliz. Develer ve atlar helak oldular. Yarın erkenden savaş için geliniz de Muhammed ile savaşalım ve onunla bizim aramızda olan şeyden kurtulalım.'

Onlar da onlara şöyle haber gönderdiler: 'Bugün cumartesi günüdür. Bu öyle bir gündür ki onda hiçbir iş yapmayız. Bu günde bazılarımız iş yaptı da bildiğiniz şeyler başlarına geldi. Bununla beraber adamlarınızdan birtakım rehineleri güvence olarak bize vermedikçe sizinle birlikte Muhammed ile savaşacak değiliz. Çünkü savaş şiddetlendiği zaman sizin beldelerinize kaçıp bizi beldemizde Muhammed ile baş başa bırakmanızdan korkuyoruz. Bizim gücümüz ona yetmez.'

Elçiler Ben-i Kurayza'nın dediklerini Kureyş'e söyleyince Kureyş ve Gatafan dedi ki: 'Vallahi, Nuaym ibni Mes'ûd'un size haber verdiği gerçektir.

Ben-i Kurayza'ya şöyle haber gönderiniz: 'Vallahi, biz size adamlarımızdan tek bir kişi dahi vermeyiz. Eğer siz savaşmak istiyorsanız çıkınız ve savaşınız.' '

Ben-i Kurayza ise bunu işittiklerinde şöyle dediler: 'Şüphesiz, Nuaym ibni Mes'ûd'un bize anlattığı şey gerçektir. Kureyş ve Gatafan savaşmaktan başka bir şey istemiyorlar. Eğer mağlup olurlarsa kaçarlar ve sizi bu adamla baş başa bırakırlar.

Kureyş ve Gatafan'a haber gönderiniz: 'Şüphesiz biz, siz bize birtakım rehineler vermedikçe sizinle beraber Muhammed ile savaşmayız.' '

Onlar da onlardan çekindiler ve Allah-u Teâlâ aralarını açıp onların üzerine soğuk kış gecelerindekine benzer şiddetli bir rüzgâr gönderdi. Rüzgâr onların çömleklerini ve evlerini alt üst etti."[1]

Nuaym'ın (ra) yaptığına bakıldığında harbin hile olduğunun pratik hâlini görmekteyiz. İlk olarak şunu söylemekte fayda vardır: Hendek Savaşı'nın başından beri bir bütün olarak İslam toplumu Peygamberlerinin önderliğinde bu muhasarayı atlatmak için olağanüstü bir çaba ortaya koydular. Allah'ın (cc) yardımıyla bu çabaların hepsi şirk ordularının hezimetinde önemli bir yere sahiptir.

Nuaym (ra) ise bu mücadelenin son halkasıdır. Siyer okumalarında Hendek Zaferi'ni Nuaym'a (ra) bağlayacak şekilde değerlendirme yapmak adil olmayacaktır. Evet, Nuaym (ra) çok önemli bir iş yapmıştır, ama tek başına olsaydı etkisinin bu olmasını beklemek doğru olmazdı.

Nuaym'ın (ra) konuşmalarında şunu görüyoruz: Bir tarafta sayı ve teçhizat olarak sahabeden kat ve kat daha fazla güce sahip olan, ama birçok benzemezin bir araya gelmesi nedeniyle birbirine güvenmeyen bir topluluk.

1. Siretu İbni Hişâm, 2/229 vd.

Diğer tarafta kadını, erkeği yaşlısı, genciyle bir vücut olmuş, münafıkların çıkardığı arızalar dışında birbirlerine kenetlenmiş, liderlerine güven duygusu en üst seviyede olan bir cemaat. Savaşı kazandıran etkenin silah ve cengâverlik olmadığını görmemiz için başka bir tarihî örnek.

Bu hâl kıyamete kadar devam edecek. Umumen kâfirler müminlerden daha güçlü olacaklar. Şayet sahabeyi öne geçiren hasletleri iyi tespit edip onları elde etmek için çaba göstermezsek zafer bizim için ulaşılmaz olur.

Nuaym'ın (ra) müşriklerin safları arasındaki güven bağlarını koparıp atmasının hemen sonrasında Allah (cc) yerin ve göğün ordularını müşriklerin üzerine gönderdi.

"Allah Resûlü'ne (sav) düşmanlarının aralarının açılması ve Allah-u Teâlâ'nın onların cemaatlerini dağıtması haberi vardığı zaman Huzeyfe ibni Yeman'ı çağırıp o gece ne yaptıklarını öğrenmesi için onların üzerine gönderdi.

Huzeyfe ibni Yemân dedi ki: 'Allah Resûlü (sav) gecenin bir zamanında namaz kılıyordu. Sonra bize doğru döndü ve 'Kim kalkar ve düşman kavminin ne yaptığına bakar, sonra da geri dönerse Allah-u Teâlâ'dan cennette onun arkadaşım olmasını isterim.' dedi.

Korkunun, açlığın ve soğuğun şiddetinden bizden hiçbir adam kalkmadı. Allah Resûlü (sav) beni çağırdı. Benim için kalkmaktan başka bir çare yoktu. Ve Allah Resûlü (sav) dedi ki: 'Ey Huzeyfe! Git ve müşriklerin içine gir. Ne yaptıklarına bak. Bize gelinceye kadar hiçbir şey yapma!'

Ben de gittim ve müşriklerin içine girdim. Rüzgâr ve Allah-u Teâlâ'nın askerleri (melekler) onlara yapacağını yapıyordu. Onların ne bir çömlekleri ne bir ateşi ne de bir çadırı yerinde duruyordu.

Bunun üzerine Ebû Sufyan kalktı ve şöyle dedi: 'Ey Kureyş Topluluğu! Herkes yanında kimin oturduğuna baksın.'

Ben de benim yanımda bulunan bir adamın elini tuttum ve şöyle dedim: 'Sen kimsin?'

Dedi ki: 'Ben falan oğlu falanım.'

Sonra Ebû Sufyan dedi ki: 'Ey Kureyş Topluluğu! Şüphesiz ki siz, vallahi kalınacak bir yurtta bulunmuyorsunuz. Atlar ve develer yok oldu. Ben-i Kurayza da bize vaadini yerine getirmedi. Onlardan hoşumuza gitmeyen bir haber gelmiştir. Biz gördüğünüz rüzgârın şiddetiyle karşılaştık. Hiçbir çömlek düzgün kalmıyor, hiçbir ateş doğru yanmıyor, hiçbir ev (çadır) yerinde kalmıyor. Artık yola çıkın, işte ben çıkıyorum!'

Sonra kalkıp devesinin yanına gitti. Deve ise bağlı idi. Üzerine oturdu. Sonra vurdu ve deve üç ayak üzerine kalktı. Vallahi, o inmeden bağ açılmadı. Şayet Allah Resûlü'nün (sav) bana, 'Gelinceye kadar bir şey yapma!' ahdi olmasaydı onu bir okla öldürürdüm.

Allah Resûlü'ne (sav) döndüm. O, hanımlarından birine ait olan bir elbise içinde namaz kılmaktaydı. Selam verdiği zaman haberi ona bildirdim. Gatafan da Kureyş'in yaptığı şeyi işitmiş ve beldelerine kaçmışlardı.

Allah Resûlü (sav) sabahladığı zaman Hendek'ten Medine'ye doğru Müslimlerle birlikte ayrıldılar ve silahlarını evlerine bıraktılar."[2]

O kadar şiddetli rüzgâr ve soğuk vardı ki insanlar ayakta duramıyorlardı. Tam bu esnada Peygamber (sav) müşriklerin içinden haber getirmesi için bir kişi göndermek istedi.

O (sav) bu zorlu görev öncesinde ashabını teşvik etmek için onları harekete geçirecek bir söylemde bulunuyor. Sahabeye dünyalık bir şeyi vadedip onların harekete geçmesini beklemek yerine Allah Resûlü (sav) onları gerçek ödülle teşvik ediyor. Bu durum bizim için de bir sağlama metodudur. Zor gelen bir emir ya da nehiyle karşılaştığımızda hangi yönden bir teşvikin bizi harekete geçirdiğini tespit edersek derdimizin ahiret mi dünya mı olduğunu da anlamış oluruz.

Ancak şartlar o kadar ağırdı ki kimseden ses çıkmıyor. Bunun üzerine Peygamber (sav) Huzeyfe'yi tercih ediyor. Kıssanın hepsini okuduğumuzda Peygamberimizin (sav) ashabını nasıl tanıdığını, görev için nasıl da nokta atışı bir tespitte bulunduğunu görmekteyiz.

Huzeyfe çok zor olmasına rağmen misli misline itaat ediyor, sonuç olarak belki de asla aklına gelmeyecek bir senaryoyla karşılaştığında Allah (cc) onu koruyor. Misli misline itaati o kadar iyi anlamış ki Ebû Sufyan'ı öldürme ihtimali olduğunda bununla ilgili harekete bile geçmiyor.

Huzeyfe itaatkârdı, itaati ondaki cesareti açığa çıkarttı. Salih amellerin hepsi böyledir. Kişi kendisindeki potansiyeli görmek istiyorsa salih amele yönelmelidir.

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

2. Sîretu İbni Hişâm, 2/231 vd.

Talha AKMAN

ROSETTA TAŞI

İslam'da mahlukat arasında canlı/cansız, akıllı/akılsız gibi ayrımlar söz konusu değildir. Yani ağlamak sadece insanlara has bir özellik değildir. Ağaçlar, taşlar, hayvanlar… her şey Allah'ın kuludur. Allah'tan korkarlar, O'na secde ederler, O'nu tesbih ederler; selam verebilir, üzülebilirler… Mümin kulun mahlukata bakış açısı bu yönde olmalıdır.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ

"Ne gök ne de yer ağladı onlar için ve onlara mühlet de verilmedi."[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kur'ân, El-Muheymin olan Yüce Rabbimizin kullarına indirdiği "muheymin/denetleyici" olan Kitab'ıdır;

"Sana, kendinden önceki Kitab'ı doğrulayan ve onun üzerinde **denetleyici** olan (bu) Kitab'ı hak olarak indirdik. Onların arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet."[2]

Ayette geçen مُهَيْمِنًا kelimesinin hangi kökten türediği konusunda âlimler arasında ihtilaf olmuştur.

Bazı âlimler kelime kökünün أ-م-ن kelimesi olduğunu söylemiştir.[3] Buna göre Rabbimizin El-Müheymin ve El-Mümin isimleri aynı kökten türemiştir ve aynı manaya gelir. Lugavi açıdan böyle bir mana verilebilir olsa da Kur'ân'da aynı siyakta peş peşe zikredilen bu iki ismin aynı anlamda olması Kur'ân'ın belagatine ve fesahatine aykırı bir durumdur.

Bazı âlimler ise مُهَيْمِ kelimesinin ه-م-ن kökünden iştikak ettiğini ve ي harfinin sonradan ziyade olduğunu belirtmiştir.

İştikak ettiği kök konusunda ihtilaf olmasından dolayı ifade ettiği mana konusunda da farklı görüşler vardır. Bu görüşleri genel olarak şöyle özetleyebiliriz: Şahid, gözetleyen ve gözetlediğini koruyan, doğrulayan ve otorite.

Yazımızın bu kısmına kadar, Kur'ân'ın bir özelliğini açıklamış olduk. Buna göre Kur'ân, denetleyici bir otoritedir. Sadece kendinden önceki kitapları ve dinî bilgileri denetlemez, akli ve fennî bilimleri de denetler.

Bu ay konu edindiğimiz ayet-i kerimeden yola çıkarak Kur'ân'ın **tarihî** bilgileri de denetlediğini görecek ve Rabbimizin (cc) ufuktaki ayetlerinden birini daha müşahede edeceğiz:

"O (Kur'ân'ın) hak olduğu kesin bir şekilde kendilerine belli olsun diye, ayetlerimizi hem ufukta hem de kendi nefislerinde onlara göstereceğiz. Rabbinin her şeyin üzerinde şahit olması yetmez mi?"[4]

1. 44/Duhân, 29
2. 5/Mâide, 48
3. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 6/63, h-m-n maddesi
4. 41/Fussilet, 53

Yazımıza konu edindiğimiz ayet hakkında sahabeden nakledilen tefsirler genel olarak şu şekildedir:

Alî (ra), "Mümin kul vefat ettiği zaman yeryüzünde namaz kıldığı mekân ve gökyüzünde salih amellerinin yükseldiği mekân ağlar." dedi ve "Ne gök ne de yer ağladı onlar için." ayetini okudu.[5]

İbni Abbâs (ra) kendisine, "Ne gök ne de yer ağladı onlar için." ayeti hakkında "Yer ve gök biri için ağlar mı?" diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir: "Evet. Yaratılmış her kulun semada bir kapısı vardır. O kapıdan onun rızkı ona iner ve o kulun salih amelleri de o kapıdan yükselir. Mümin kul vefat ettiği zaman bu kapı artık kapanır. Bundan dolayı sema ağlar. Mümin kulun namaz kıldığı ve Allah'ı (cc) zikrettiği yer de onun vefatının ardından ağlar. Firavun ve ahalisinin ise yeryüzünde yaptıkları hiçbir salih amelleri olmadığı için yer; göğe yükselen hiçbir salih ameli olmadığı için de gök onlar için ağlamamıştır."[6]

Gelen nakillerden anlıyoruz ki Firavun ve ahalisi öyle bedbaht bir hâlde ölmüşler ki arkalarından ağlayacak hiç kimse ve hiçbir şey yoktur.

Yeri gelmişken konuyla ilgili şunu belirtmekte fayda vardır: İslam'da mahlukat arasında canlı cansız, akıllı akılsız gibi ayrımlar söz konusu değildir. Yani ağlamak sadece insanlara has bir özellik değildir. Ağaçlar, taşlar, hayvanlar… her şey Allah'ın (cc) kuludur. Allah'tan (cc) korkarlar, O'na (cc) secde ederler, O'nu (cc) tesbih ederler; selam verebilir, üzülebilirler… Mümin kulun mahlukata bakış açısı bu yönde olmalıdır.

"Bu olaydan sonra kalpleriniz katılaştı. Kalpleriniz taş gibi hatta taştan da katıdır. Oysa öyle taşlar vardır ki ondan nehirler fışkırır. Öylesi vardır ki yarılır ve içinden su çıkar. Öylesi de vardır ki Allah'ın korkusundan yuvarlanır. Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir."[7]

"Yeryüzünde kımıldayan her canlı ve iki kanadıyla uçan her bir kuş ancak sizin gibi bir ümmetlerdir. Kitap'ta hiçbir şeyi eksik bırakmamışızdır. Sonra (diriltilip) Rablerinin huzurunda toplanacaklardır."[8]

"Yedi gök, yer ve bu ikisi içinde olanlar O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[9]

Kur'ân'ın Tarihi Denetlemesi

Yazımıza konu edindiğimiz ayetin bağlamına baktığımızda Mûsâ'nın (as) ve İsrâîloğullarının peşine düşen Firavun ve ordusunun helakının anlatıldığını görüyoruz. Kur'ân'da helakı anlatılan birçok mücrim kavim vardır, ancak onlar hakkında böyle bir ifade geçmemektedir. Dolayısıyla kıssanın orta yerinde ve sadece Firavun'un helakı hakkında zikredilen bu ifade dikkat çekicidir.

Antik Mısır Dönemi'ne ait hiyerogliflerin ne anlama geldiği bilinmiyor, o döneme ait bazı şekiller olduğu düşünülüyordu. Napolyon'un 1798 yılında, Mısır Seferi sırasında Rosetta/Reşid Taşı'nın bulunmasıyla hiyeroglifler de çözülmüş oldu. Bu taşın üzerinde üç ayrı dil vardı: Demotik (Mısır halkının dili), hiyeroglif ve Yunanca. Güncel kullanılan Kıptî dili ve Yunanca sayesinde taşın üzerindeki diğer dillerin de bir nevi kilidi açılmış ve Antik Mısır Dönemi'nin dinî yapısına ve kültürüne dair birçok bilgi gün yüzüne çıkmış oldu.[10]

Bu hiyeroglifler arasında "İsis ve Nephthys'in Şarkıları" başlığında, Osiris yani ölen Firavunları hakkında söylenen ağıtlarda şöyle bir ibare vardır:

The regions mourn for you, inasmuch as you are He-who-awakes-in-health

(Diyarlar senin için yas tutar, sen sıhhatle uyanan olduğun için)

Heaven and **earth** weep for you, inasmuch as you are greater than the gods

(Tanrılardan daha büyük olduğun için **gökler ve yer** senin için ağlar)[11]

Duhân Suresi'nde konu edindiğimiz ayetin direkt olarak bu konu veya bu ağıtların Mûsâ'nın (as) kıssasında, ölen Firavun hakkında olduğunu söylemek doğru olmaz. Çünkü buna dair elimizde bir delilin olması gerekir. Bizim burada mercek altına aldığımız konu, inzalinden yüzyıllar önce yazılmış bir metinde geçen ifadenin Kur'ân'da aynı konu hakkında yer alıyor olmasıdır. Âdeta şöyle bir gönderme var: "Öyle büyük ve yüce değildi, ağıtlarında olduğu gibi olmadı, gök ve yer onun için ağlamadı, boğulup gitti, helak oldu."

Başta sahabe olmak üzere selef âlimlerimiz, kendi dönemlerinde ayetler hakkında Kur'ân ve Sünnetten öğrendikleriyle tefsir yaparlardı. İbni Mes'ûd (ra) kendisine sorulan bir soruya verdiği "Kur'ân'ın bazı ayetlerinin tevili Peygamber (sav) vefat etmeden önce, bazıları vefat ettikten sonra yaşandı. Bu ayetin tevili ise henüz gelmedi. O gün geldiğinde siz bu ayeti anlayacaksınız."[12] cevabında olduğu gibi, bazı ayetlerin tevili çok sonradan ortaya çıkabilir.

Son söz olarak, Rabbimizin (cc) insanlığa rahmet, nur, hidayet olarak gönderdiği ve elimizde olan bu kitap, büyük bir kitaptır. Bu kitabın mucizesi kıyamete kadar geçerlidir. Onun ayetleri tüm zamanları; geçmişi, şimdiyi ve geleceği kapsar. Çünkü o, Rabbimizin (cc) ilmidir. Bundan dolayı Allah'ın Kitabı'na sımsıkı tutunmalıyız. Her konuya dair baş ucu kaynağımız Kur'ân olmalıdır. Onda hiçbir şey eksik bırakılmamıştır; bütün soruların cevabı, bütün dertlerin devası ondadır. Bulamıyor veya anlayamıyorsak bu da bizim akli ve ilmî olarak eksikliğimizdendir.

5. İbnu'l Mubârek 336, Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 20/36, 70031 No.lu rivayet
6. age, 20/36-37, 70034 No.lu rivayet
7. 2/Bakara, 74
8. 6/En'âm, 38
9. 17/İsrâ, 44
10. https://tr.wikipedia.org/wiki/Rosetta_Taşı
11. https://www.attalus.org/egypt/isis_nephthys.html
12. Tefsîru't Taberî, Mâide Suresi, 11/143-144 105. ayetin tefsiri

Enes DOĞAN

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

İbni Abbâs, Allah Resûlü'yle otuz ay civarında bir vakit geçirebilmiş olsa da bu süre zarfındaki yoğun birlikteliğinin ve öğrenme çabasının meyvesini almış, herkesin elde edemediği birtakım bilgileri edinmiş ve sonraki nesillere de aktarmıştır.

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye devam ediyoruz. Geçen sayılarımızda Âişe Annemizin (r.anha) çok hadis rivayet etme nedenlerini zikrettik. Bu sayımızda da Abdullah ibni Abbâs'ın rivayetlerinin çok olma nedenlerinden ikisi üzerinde duracağız, inşallah.

Abdullah ibni Abbâs (ra) muksirûn sahabilerin beşincisidir. Bakiy ibni Mahled'in Müsned'ine göre 1660; İmam Ahmed'in Müsned'ine göre 2195 hadis rivayet etmiştir. O hâlde soralım:

5. Abdullah ibni Abbâs'ın (ra) rivayetleri neden çoktur?[1]

Şu sebepleri zikredebiliriz:

a. İbni Abbâs (ra) Allah Resûlü'nün (sav) amcasının oğludur. Akrabalıktan dolayı Allah Resûlü'ne yakındır. Ayrıca, Allah Resûlü'nün (sav) eşi Meymûne binti Hâris Annemiz, İbni Abbâs'ın teyzesidir. Yeğeni olması hasebiyle Meymûne Annemizin (r.anha) evine de rahatça girip çıkabilmiştir. Ayrıca birçok kez teyzesinde yatıya kalmış, o gece orada kalacak olan Allah Resûlü'nün (sav) hizmetinde bulunmuş, gece ibadetleri ve ev içindeki sünnetlerini gözlemlemiştir.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben bir gece teyzem Meymûne'nin yanında geceledim. Nebi de (sav) o gece teyzemin yanında idi. Maksadım Resûlullah'ın (sav) geceleyin kıldığı namazın nasıl olduğunu görmekti. Resûlullah (sav) bir müddet eşi Meymûne ile sohbet etti, sonra uyudu. Gecenin son üçte biri yahut yarısı olduğu zaman Resûlullah (sav) oturdu, semaya doğru baktı ve şu ayeti okudu: 'Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değişmesinde akıl sahipleri için (üzerinde düşünüp, bunları yapanın tek ilah olduğu, kulluğun sadece kendisine yapılması gerektiğine dair sonuçlar çıkaracakları) ayetler vardır.'[2] Sonra kalktı, dişlerini misvaklayarak abdest aldı, sonra on bir rekât namaz kıldı. Daha sonra Bilâl sabah namazı için ezan okudu. Resûlullah (sav) iki rekât daha namaz kıldı. Bundan sonra mescide çıkıp, cemaate sabah namazını kıldırdı."[3]

---

1. bk. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, 4/121; Tabakât, İbn Sa'd, 2/370; Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/20; Abdullah ibni Abbâs ve Rivayet Bağlamında Hz. Peygamber'le İlişkisi, Nihat Yatkın; Sahabeye Yöneltilen Tenkitler, Dr. Mehmet Efendioğlu, s. 285-332
2. 3/Âl-i İmrân, 190
3. Buhari, 7452

Yukarıda İbni Abbâs'ın (ra) Sünneti öğrenmek için Meymûne Annemizde gecelediğine dair bir rivayet kaydettik. Bununla ilgili bir tespiti paylaşmakta fayda var:[4] İmam Ahmed'in Müsned'ine bakıldığında yirmi altı rivayette İbni Abbâs, 'Teyzem Meymûne'nin evinde geceledim.' diye başlayıp, Peygamber'in (sav) özellikle gece ibadetleri ve hareketlerini nakletmiştir. Bazı rivayetler birbirine çok benzerdir ve mükerrer olmaları muhtemeldir. Ancak bazılarında birbirinden farklı ayrıntılar nakledilmiştir ve mükerrer rivayet olma olasılığı azalmaktadır. İşte bu durum, İbni Abbâs'ın Teyzesi Meymûne Annemizin yanında birden fazla gecelediğini gösterir ve Nebi'nin Sünnetini öğrenme gayretine işarettir.

Ayrıca İbni Abbâs (ra), Mekke'nin fethine, Huneyn ve Taif savaşlarına ve Veda Haccı'na katılmış, son yıllarında Allah Resûlü'ne (sav) mülazemette hırslı olmuştur. Öyle ki Osmân (ra), Veda Haccı'nda Peygamber'den (sav) ayrılmayarak edindiği ilmî birikimi göz önünde bulundurmuş ve onu H 35 yılında hac emîri olarak vazifelendirmiştir.[5]

Aişe Annemizin (r.anha) yeğeni Abdullah ibni Abdurrahman (rh) şöyle der:

"Aişe (r.anha) İbni Abbâs'a baktı ve insanların hac gecelerinde onun etrafında halkalar hâlinde bulunduğunu ve ona hac ibadetlerinden sorduklarını gördü. Dedi ki: 'O, kalanlar arasında hac ibadetlerini en iyi bilendir.' "[6]

Abdullah ibni Abbâs (ra) Hicretten üç sene kadar önce boykot yıllarında doğmuştur.[7] Mekke'den Medine'ye Hicretin sekizinci yılında, on yaşlarındayken gelebilmiştir.[8] Allah Resûlü (sav) vefat ettiğindeyse on üç on dört yaşlarındadır.[9] İbni Abbâs (ra), Allah Resûlü'yle (sav) otuz ay civarında bir vakit geçirebilmiş olsa da[10] bu süre zarfındaki yoğun birlikteliğinin ve öğrenme çabasının meyvesini almış, herkesin elde edemediği birtakım bilgileri edinmiş ve sonraki nesillere de aktarmıştır.

Şimdi, İbni Abbâs'ın (ra) Allah Resûlü'ne (sav) yakınlığının/mülazemetinin sünnet bilgisine etkisini bazı rivayetlerinden gözlemleyelim:[11]

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Birisi gelip Abdullah ibni Abbâs'a, 'Sen hiç Allah Resûlü (sav) ile birlikte bayram namazı için musallaya gittin mi?' diye sordu. İbni Abbâs, 'Evet.' dedi. 'O zamanlar yaşım küçük olduğu için rahatlıkla Allah Resûlü'ne yakın durabiliyordum. Zaten küçük olmasaydım onu görmem mümkün olmazdı. Bir defasında Allah Resûlü (sav) bayram namazı için Kesîr ibni's Salt'a ait arazinin yanı başında bulunan bir mekâna gelmiş ve burada insanlara hutbe vermişti. Ardından kadınlara yönelip bazı nasihatlerde bulunmuştu. Allah Resûlü (sav) o gün kadınlara mallarını sadaka olarak vermelerini emretmişti. Bunun üzerine kadınlar parmaklarında bulunan yüzüklerini hemen çıkarıp Bilâl'ın tuttuğu elbisesine bırakmaya başladılar. Ardından Allah Resûlü (sav) Bilâl ile birlikte eve döndü."[12]

Rivayette İbni Abbâs'ın Nebi'yle birlikteliğinde akrabalığın ve yetişkinlerin giremeyeceği ortamlarda bulunabilmede yaşça küçüklüğünün kolaylaştırıcı etkisi açıkça görülmektedir. Ayrıca o vakit yaşça küçük olmasına rağmen, bayram namazına katılıp, yaşanan kıssayı ince ayrıntısına kadar aktarması onun olgunluğuna, gözlemleme ve kavrama yeteneğine işarettir.[13]

Abdullah ibni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ummu'l Fadl bir gün İbni Abbâs'ı Mürselât Suresi'ni okurken işitmiş ve şöyle demiştir: 'Evladım, Allah'a (cc) yemin ederim ki sen bu sureyi okuyunca bana Resûlullah'ı (sav) hatırlattın. Benim ondan işittiğim son sure buydu. Mürselât Suresi'ni akşam namazında okumuştu.' "[14]

Abdullah ibni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Akabe sabahı bineğinin üzerinde bana, 'Gel benim için taş topla.' dedi. Ben de gerekli taşları topladım, sapan taşı büyüklüğündeydiler. Onları eline koyduğumda elindekilerden birini göstererek, 'İşte bu gibilerini topla, dinde aşırılıktan sakınınız. Çünkü sizden öncekiler ancak dinde aşırılıkları sebebiyle helak olmuşlardı.' dedi."[15]

İbni Abbâs (ra) anlatıyor:

"Bir gün Resûlullah'ın (sav) binitinin arkasındaydım. O şöyle buyurdu: 'Ey delikanlı, sana birkaç kelime öğreteceğim: Allah'ı(n emir ve yasaklarını gözet) koru ki Allah da seni korusun. Allah'ı koru ki yöneldiğin her işte O'nu bulasın. İsteyeceğin zaman Allah'tan iste. Yardım isteyeceğin zaman Allah'tan yardım iste. Bil ki tüm insanlar sana bir konuda fayda vermek üzere bir araya gelseler ancak Allah'ın yazdığı kadarıyla sana faydalı olabilirler. Eğer tüm insanlar sana zarar vermek için birleşip bir araya gelseler ancak Allah'ın sana yazdığı kadarıyla zarar verebilirler. Kader kalemleri kalkmış ve yazılan sahifeler kurumuştur.' "[16]

b. İbni Abbâs, kendisine akıl, fehm, kavrama yeteneği ve zekâ verilen sahabilerdendir. Hem tefsir, fıkıh, meğazi,

4. bk. Abdullah ibni Abbâs ve Rivayet Bağlamında Hz. Peygamber'le İlişkisi, Nihat Yatkın, s. 394, 406-409
5. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/33
6. Tabakât, 2/374-375
7. bk. Hakim, 6277; Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/20
8. bk. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/21
9. Allah Resûlü (sav) vefat ettiğinde kaç yaşında olduğuna dair farklı rivayetler ve görüşler vardır. bk. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/22-23
10. bk. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/20
11. Başka örnekler için bk.
 - Ahmed, 1913, 1914, 2132, 2460, 2662, 2484, 3003, 3293…
 - Abdullah ibni Abbâs ve Rivayet Bağlamında Hz. Peygamber'le İlişkisi, Nihat Yatkın, s. 404-410
12. Buhari, 863; Müslim, 884
13. bk. Fethu'l Bârî, 2/ 465- 466
14. Buhari, 763; Müslim, 462
15. Nesai, 3057; İbni Mace, 3029
16. Tirmizi, 2516; Ahmed, 2669

şiir gibi başka ilim dallarında hem de hadis ilminde İbni Abbâs'ı bu noktaya ulaştıran en büyük sebeplerden bir diğeri de Allah Resûlü'nün (sav) hayır dualarıdır.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav), bana iki sefer Allah'ın hikmet vermesi için dua etmiştir."[17]

Yine İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) helaya girince, ben abdest alması için oraya su koydum. Çıkınca, 'Bu suyu kim koydu?' diye sordu. Benim koyduğumu söylediklerinde, 'Allah'ım onu dinde fakih/mütehassıs biri kıl.' diye dua etti."[18]

Başka bir rivayette, "Peygamber (sav) beni bağrına bastı ve 'Allah'ım! Ona hikmeti öğret.' diye dua etti."[19]

Başka bir rivayette, "Allah'ım! Ona Kitâb'ı öğret."[20]

Bir başka rivayette, "Allah'ım! Ona hikmeti ve Kur'ân'ın yorumunu öğret."[21]

Yine bir rivayette de, "Allah'ım! Onu dinde fakih kıl ve (Kur'ân) tevilini öğret."[22] diye dua etti.

İbni Abbâs'ın (ra) ilmî konumuna sahabe ve tabiinden de pek çok kişi şahitlik etmiştir:

Sahabeden Ubeyy ibni Ka'b yanından ayrıldıktan sonra İbni Abbâs için şöyle demiştir:

"Ümmetin bilgini bu olacaktır. Kendisine akıl, anlayış ve kavrama verilmiştir. Resûlullah (sav) ona, dini anlaması için duada bulunmuştur."[23]

Tabiinden Atâ' ibni Yesâr (rh) şöyle der:

"Ömer ve Osmân (r.anhuma) Bedir ehliyle beraber İbni Abbâs'ı da davet edip onunla istişare ederlerdi. Vefat edene kadar Ömer ve Osmân (r.anhuma) döneminde fetva vermeye devam etti."[24]

Aşere-i Mübeşşere'den Talha ibni Ubeydullah (ra) şöyle der:

"Allah'a yemin olsun ki Abdullah ibni Abbâs'a mükemmel bir anlayış kabiliyeti ve çok büyük bir ilim verilmiştir. Ömer'in (ra) ondan daha fazla değer atfettiği kimse de yoktur."[25]

Sahabeden Sa'd ibni Ebî Vakkâs (ra) şöyle der:

"İbni Abbâs'tan daha hazır görüşlü, daha akıllı, ondan daha âlim ve daha halim bir kimse görmedim. Ömer'in etrafında Bedir ehlinden Muhâcir ve Ensâr'a mensup sahabiler olduğu hâlde onu büyük problemleri çözmek için çağırdığını ve 'Haydi çöz bakayım! Sana bir mesele geldi.' dediğini ve onun sözünün dışına çıkmadığımızı gördüm."[26]

Tabiinden Mesrûk, hocası Abdullah ibni Mes'ûd'un (ra) şöyle dediğini aktarır:

"Eğer İbni Abbâs bizim yaşlarımıza gelseydi herhangi birimiz onun onda biri etmezdi"[27]

Leys ibni Ebî Suleym (rh) şöyle der:

"Ben, Tâvus'a, 'Bu gence (yani İbni Abbâs'a) takıldın da Allah Resûlü'nün (sav) ashabından büyükleri bıraktın.' dedim. O dedi ki: 'Resûlullah'ın ashâbından yetmiş kişinin bir konuda tartıştıklarında İbni Abbâs'ın görüşüne döndüklerini gördüm.' "[28]

Ubeydullah ibni Abdullah ibni Utbe şöyle der:

"İbni Abbâs bazı özellikleriyle insanları geçmişti: Önceden geçenlere dair ilimle, görüşüne ihtiyaç duyulduğu şeylerde fıkıhla, hilimle, neseple, (Tercümanu'l Kur'ân) ünvanına nail olmakla... Ne Resulullah'ın hadisinde ne Ebû Bekr'in, Ömer'in ve Osmân'ın hükümlerinde ne fıkhi görüşlerinde ne şiirde ne Arapçada ne Kur'ân tefsirinde ne hesapta ne feraizde ne de geçmişte olan olaylar hakkında daha bilgilisini ne de görüşüne ihtiyaç duyulduğunda ondan daha iyi görüş belirtenini görmedim. Gelir (ders vermek üzere) otururdu. Bir gün fıkıh, bir gün tefsir, bir gün meğazi, bir gün şiir, bir gün Eyyâmu'l Arab konularını anlatırdı. Onunla oturan hiçbir âlim görmemişim ki ona baş eğmiş olmasın. Ona soran hiçbir kimseyi görmemişim ki onda bir ilim ve cevabını bulmamış olsun."[29]

Tabiinden Mücâhid şöyle der:

"İlminin çokluğundan dolayı İbni Abbâs'a el-Bahr (deniz) denirdi."[30]

Tabiinden Tâvus (rh) şöyle der:

"İbni Abbâs'tan daha bilgili bir adam görmedim."[31]

* * *

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

17. Tirmizi, 3823
18. Buhari, 143; Müslim, 2477
19. Buhari, 3756
20. Buhari, 75
21. İbn Mace, 166
22. Ahmed, 2397
23. Tabakât, 2/376
24. Tabakât, 2/371
25. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 5/31
26. Tabakât, 2/374
27. Tabakât, 2/371; Müstedrek, 6289
28. Tabakât, 2/372
29. Tabakât, 2/374
30. Tabakât, 2/372; Müstedrek, 6283
31. Tabakât, 2/372

MUVAHHİD BABANIN MUVAHHİD OĞLU: SAÎD İBNİ ZEYD

Salim KANDEMİR

سعيد بن زيد Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl

Geçtiğimiz sayıda Saîd ibni Zeyd'in (ra) hayatını anlatmaya başlamıştık. Saîd'i anlamak için babası Zeyd'i anlamak gerekir, demiştik. Bu yüzden Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'in hayatına dair genel bilgiler vermiştik. Bu yazımızda ise Saîd'in ailesinden ve iman etmesinden bahsetmeye çalışacağız.

Tevhid Ocağı

Saîd'in babası Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'in, tüm insanlar küfür ve şirk üzereyken muvahhid olan sayılı birkaç kişiden biri olduğunu, kavmini sapık inanç ve amellerinden dolayı kınadığını ve onları şirkten ve kötülüklerden sakındırmaya çalıştığını anlatmıştık. Zeyd, kavmini sakındırdığı gibi doğal olarak ehlini de şirkten ve kötülüklerden sakındırıyordu. Ailesini tevhid üzere yetiştirmeye gayret gösteriyordu. Onların hayatlarına genel çerçeveden baktığımızda bunu rahatlıkla görebiliriz.

Bu yüzden olsa gerek Saîd (ra) Allah Resûlü'nün (sav) risaletle gönderildiği daha ilk günlerde iman etmişti. Aradan zaman geçtiğinde Allah Resûlü'nden (sav) babası için istiğfar dilemesini talep etmişti.

Nufeyl ibni Hişam'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Saîd ibni Zeyd, Allah Resûlü'ne (sav) babası Zeyd hakkında sorarak, 'Ey Allah'ın Resûlü! Babam Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl senin gördüğün ve sana ulaştığı gibiydi. Şayet risaletine ulaşsaydı mutlaka sana iman ederdi. Onun için istiğfar etsen.' dedi. Allah Resûlü (sav), 'Tamam.' dedi ve onun için istiğfar etti. Ayrıca, 'O, Kıyamet Günü tek bir ümmet olarak gelecektir.' dedi. Onun (İslam) dinini istediğini ve isteği üzerine öldüğünü zikrederlerdi."[1]

Muhammed ibni Abdurrahmân şöyle dedi:

"Ömer ibni Hattâb ve Saîd ibni Zeyd dediler ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Zeyd için istiğfar talebinde bulunalım mı?' Allah Resûlü de (sav), 'Evet. Onun için istiğfar edin. Çünkü o tek bir ümmet olarak diriltilecektir.' dedi."[2]

İşte Saîd böyle bir babanın oğluydu. Babası tevhid üzere şiirler okur ve onun için dua ederdi.

Zeyd, kavmini sakındırdığı gibi doğal olarak ehlini de şirkten ve kötülüklerden sakındırıyordu. Ailesini tevhid üzere yetiştirmeye gayret gösteriyordu. Onların hayatlarına genel çerçeveden baktığımızda bunu rahatlıkla görebiliriz. Bu yüzden olsa gerek Saîd Allah Resûlü'nün risaletle gönderildiği daha ilk günlerde iman etmişti.

1. El-Mustedrek, 5855; Ahmed, 1648
2. Kitâbu's Siyer ve'l Meğâzî, İbni İshak, Dâru'l Fikr, s.119; Târîhu Dımeşk, İbnu Asâkir, Dâru'l Fikr, 19/511

فَرَبَّ العبادِ أَلْقِ سَيْبًا وَرَحْمَةً ... عليَّ، وبارِكْ فِي بنيَّ وماليَا

"Kulların Rabbi! Benim üzerime ihsan ve rahmet ilka et. Beni ve çocuklarımı mübarek kıl."[3]

Saîd (ra) Ömer'in (ra) kabilesi olan Adiyoğullarına mensuptu. Ömer'le yakın akrabalıkları vardı. Evvela Ömer, Saîd'in amca oğluydu.[4] Aynı zamanda Saîd, Ömer'in kız kardeşi Fatıma binti Hattâb (r.anha) ile evli, Ömer de Saîd'in kız kardeşi Âtike binti Zeyd (r.anha) ile evliydi. Yani hem babaları tarafından yakın akrabalık hem de kız kardeşleri tarafından aralarında berdel akrabalığı vardı.

Bu yakınlık İslam'la birlikte önce büyük bir uzaklığa sonra daha büyük bir yakınlığa dönüşmüştü. Bi'setten önce Ömer'in babası Hattâb, Saîd'in babası Zeyd'e zulmederdi.[5] Bi'setten sonra da Hattâb'ın oğlu Ömer, Zeyd'in oğlu Saîd'e zulmediyordu. Sonra Allah (cc) bu büyük şerri daha büyük bir hayırla tebdil etti. Ömer'in (ra) kalbini İslam'a açtı. Saîd'i ve eşini Ömer'in İslam'ına vesile kıldı. O günü hatırlayalım:

"Bunun üzerine Ömer kız kardeşinin ve eniştesinin yanına doğru yola koyuldu. O ikisinin yanlarında Habbâb ibni Eret bulunuyordu. Yanında onlara okuttuğu Tâhâ Suresi'nin ayetlerinin yazılı olduğu bir sahife vardı. Ömer'in ses ve hareketini işittikleri zaman Habbâb evin arkasındaki küçük bir odaya veya evin bir yerine saklandı. Fâtıma binti Hattâb sahifeyi aldı ve uyluğunun altına koydu. Ömer eve yaklaştığı zaman Habbâb'ın onlara okuduğunu işitmişti. Eve girdi ve şöyle dedi: 'Dinlediğim o okunan şey ne idi?' Onlar da, 'Bir şey dinlemedin.' dediler. 'Hayır, vallahi haber aldım ki siz Muhammed'e ve onun dinine tabi olmuşsunuz.' dedi ve eniştesi Saîd ibni Zeyd'i yakaladı. Bunun üzerine kız kardeşi Fâtıma binti Hattab ona doğru, onu kocasından alıkoymak için kalktı. Ömer kız kardeşine vurdu ve onu kendisine karşı cesaretlendirdi. Bunu yaptığı zaman kardeşi ve eniştesi şöyle dediler: 'Evet, Müslim olduk ve Allah'a ve Resûl'üne iman ettik, aklına geleni yap!' Ömer kız kardeşinin akan kanını görünce yaptığına pişman oldu. Döndü ve kız kardeşine, 'İşte biraz önce okuduğunuzu sizden dinlediğim o sahifeyi bana ver de Muhammed'in getirdiği o şeyin ne olduğuna bakayım.' dedi. Ömer okuryazardı. Bunu dediği zaman kız kardeşi ona, 'Biz o sahifeden dolayı senden korkuyoruz.' dedi. Ömer, korkma, dedi ve ilahlarına yemin etti ki o sahifeyi okuduğu zaman onu kendisine geri verecektir. Bunu dediği zaman kız kardeşi onun İslam olmasını umdu."[6]

Onların dik duruşu ve Saîd'in, "Ey Ömer! Ya hak senin tabi olduğun dinden başka bir yerdeyse?" diyerek İslam'ı korkusuzca haykırışı Ömer'in hidayetine vesile olmuştu.

3. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/211
4. Hattâb hem Zeyd'in amcası hem de ana bir kardeşiydi. Çünkü cahiliyede anneleri üvey oğluyla evlenmişti. bk. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/212
5. bk. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/213
6. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/344

Sonuç olarak Zeyd, Oğlu Saîd'i (ra) tevhid üzere yetiştirmişti. Annesi Fâtıma binti Ba'ce de önceleri eşi Zeyd'in inancını benimsemiş, sonraları da Allah Resûlü'ne (sav) iman etmiş bir hanımdı."

Bu yüzden muhtemelen Saîd de babası gibi hanif bir muvahhiddi. Haniflik dini olan İslam gelip de tevhid davetini duyunca hemen icabet etmişti. İlk Müslimlerdendi. Allah Resûlü'nün (sav) akrabalarına davette bulunduğu ilk günlerde iman etmişti.

"Allah Resûlü'ne (sav) geldiler. Onlara İslam'ı arz etti ve onlara Kur'ân okudu. Bunun üzerine İslam oldular ve Allah Resûlü'nün hidayet ve nur üzerine olduğuna şahitlik ettiler. Sonra Arap kabilelerinden insanlar İslam oldular. Bu kimselerin başında gelenler Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl, kardeşi Benî Adiy ibni Ka'b, karısı ve Ömer ibni Hattâb'ın kardeşi olan Fâtıma binti Hattâb ibni Nufeyl ibni Abduluzza idi."[7]

Saîd, Allah Resûlü (sav) henüz Dâru'l Erkam'a geçmeden önce iman etmişti. On iki veya on üçüncü Müslim olduğu rivayet edilmiştir. İman eder etmez imanını arttırmak için çaba sarf etmişti. Ömer'in (ra) iman etme kıssasında gördüğümüz üzere ilk günlerde Habbâb ibni Eret'ten eşiyle birlikte Kur'ân öğreniyorlardı.[8] Öğrendikleri Kur'ân sadece kendi hidayetlerini arttırmamıştı.

Ömer'den (ra) eziyet görmüştü, fakat sonra onun hidayetine de vesile olmuştu.

Kays şöyle dedi: "Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'i Kûfe Mescidi'nde şöyle derken işittim: 'Allah'a yemin olsun ki Ömer'i kendisi Müslim olmadan önce beni Müslim oldum diye bağlarken gördüm."[9]

Daha sonraları büyük fedakârlıklar sergilemiş ve cennetle müjdelenmişti. Kendisi Aşere-i Mubeşşere'den biriydi.

Abdurrahman ibni Avf'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Ebû Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osmân cennettedir. Alî cennettedir. Talha cennettedir. Zubeyr cennettedir. Abdurrahman ibni Avf cennettedir. Sa'd cennettedir. Saîd cennettedir. Ebû Ubeyde ibni Cerrâh cennettedir."[10]

Riyâh ibni Hâris, kendisi Saîd ibni Zeyd ibni Amr ibni Nufeyl'i şöyle derken işitti:

"Allah Resûlü (sav) (cennetlik olarak) on kişi sayarak şöyle derdi: 'Ebû Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osmân cennettedir. Alî cennettedir. Talha cennettedir. Zubeyr cennettedir. Sa'd cennettedir. Abdurrahman cennettedir.'

Saîd'e, 'Dokuzuncu kim?' denildi. Saîd, 'Benim.' dedi."[11]

Devam edecek, inşallah...

7. Kitâbu's Siyer ve'l Meğâzî, İbni İshak, Dâru'l Fikr, s.143
8. bk. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/343
9. Buhari, 3862
10. Tirmizi, 3747; Ahmed, 1675
11. İbni Mace, 133

AİLE MAKALELERİ

EŞLER ARASINDAKİ SEVGİ TEK BAŞINA YETER Mİ?

Kerem ÇAĞLAR

Eşlerin, evlenmek suretiyle aileyi oluşturmaları, birbirlerine destek olup yardımlaşmaları ve mutlu olmaları hususlarında karşılıklı sevgi, bu ilişkinin sürdürülebilirliğini sağlayan en önemli unsurların başında gelir. Ancak özellikle de evlilikte birkaç yılı geride bırakmış olan genç evli kardeşlerimizin şu gerçeğin farkında olmaları gerekmektedir:

Çiftler arası karşılıklı ilişkinin dayandığı temel ve bunun sürdürülebilirliğini sağlayan etken sadece sevgiyle sınırlı değildir. Eşler arasında sağlıklı bir ilişkinin sürmesi ve gelişmesi için şahsi bazı özellik ve yeteneklerin varlığı da belirleyicidir.

Aile saadetine gark olmak isteyen eşler için sevgiyle beraber belirleyici olan şahsi özelliklerden bazıları şunlardır:

Sadakat, kıyas-ı nefs/empati, cömertlik, eşlerden her birinin diğerinin fıtri özelliklerine saygı göstermesi, eşlerin birbirlerine yürekten bağlılığı, sorumluluk bilinci ve birbirlerine tam güven.

Kadın veya erkek, eşlerden her biri diğeriyle yardımlaşmayla beraber birbirlerine karşı anlayışlı, kabullenici ve bağışlayıcı olmak zorundadır. Her biri diğerinin kusurlarına, eksiklerine ve hoşlanmadığı özelliklerine karşı hoşgörülü olmalıdır. Bu da bir fidanın sabırla sulanıp bakımının yapılarak zamanla meyve ve gölge veren bir ağaç hâline gelmesi gibi güçlü bir ilişkinin gelişmesine vesile olur.

Eşlerden çoğunun müşahede ettiği şöyle ilginç bir durum da var: Her biri evdeki ilişkilerinin dışında çarşı pazarda, komşulukta, toplu taşımada veya diğer sosyal ortamlarda diğer insanlara karşı gösterilen nezaket ve uyumda oldukça ustaca tavırlar sergileyebilmekte ve ilişkileri geliştirebilmekteler. Buna rağmen az sayıda insan evinde ailesine yönelik ilişkilerde o ilişkiyi mutlu kılacak temel birtakım bilgi ve beceriyle çaba gösterme zahmetine katlanmaktadır.

Evlenmenin eşiğinde olan gençler ve yeni evli çiftler şunu bilmelidir ki eşler arasındaki uyum ne kadar iyi olursa olsun beşer olmaları hasebiyle bir ailede kesintisiz bir şekilde hayat boyu saadet ve sekinet yaşanması mümkün değildir.

Zamanın ilerlemesiyle beraber evlilik hayatında birtakım problemlerin belirmesi gayet tabii karşılanmalıdır. Ortaya çıkacak problemler karşısında gösterilen ilk tepkiler

Allah'ın razı ve hoşnut olacağı mümine bir kadının özelliklerinden başlıcaları şunlardır: Meryem misali Allah'a teslimiyet... İslam'ın emirlerine tam bağlılık... Nazenin yapısıyla beraber sağlam ve sarsılmaz bir iman... Pazarlıksız ve içtenlikli bir itaat... Hata veya günahtan hemen sonra pişmanlık ve tevbe... Kalben, ruhen ve zihnen dinamik ve müteyakkız olmak için Allah'a kulluk şuurunu sürekliliştirecek ibadet ehli olan kadın...

problemin ya ilk ânda çözülmesini kolaylaştıracaktır veya belki de basit bir anlaşmazlığın telafisi mümkün olmayan ciddi boyutlara ulaşmasına sebebiyet verecektir. Eşlerden hiçbiri melek veya makine değildir. Dolayısıyla insana özgü zafiyetlerin zaman zaman galebe çaldığı durumların yaşanması olağandır. Bazen ortada geçerli ve anlaşılabilir hiçbir gerekçe dahi olmadığı hâlde sudan sebeplerle tartışmalar yaşanabilmektedir.

Sebep Sonuç Bağlamında Aile İçerisindeki Düğümler

Aile içerisinde eşler arasında yaşanması muhtemel problemler vardır. Evlilik hayatında problem denildiğinde akıllara ilk ânda talak/boşanma meselesine kadar gidebilen ciddi sorunlar gelir. Her evlilikte böyle bir sıkıntı yaşanmaz elbette. Fakat problemin her aile için farklı bir tanımı olabilir. Eşler arasında veya aile içinde sorunlar derken aslında gün yüzüne çıkmış birtakım problemler ve çözüm çabalarıdır söz konusu olan. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasının sebebi de şu hususlardan biri, birkaçı veya hepsidir:

- Erkeğin sorumsuzluğu veya kadının serkeşliği. Bu sorun aile içi problemlerin en yaygın ve acıtıcı olanıdır.

- Eşine ilgi gösteriyormuş gibi yaparken söz ve tavırlarda yapmacıklık.

- Sebepsiz ve yerinde olmayan sorgulayıcı tarzdaki sorular ve şüpheler.

- Asıl maksadını ve meramını anlamaya çalışmadan eşinin fikirlerini ve hareketlerini su-i zanna dayanarak yorumlayıp kendince bazı çıkarımlarda bulunmaya çalışmak.

- On-on beş yıllık veya daha uzun süreli evli bir çiftin en küçük bir tartışmada geçmişte aralarında yaşanmış tatsız meselelerin temcit pilavı gibi sık sık gündeme getirilmesi.

- Eşlerden birinin diğeri üzerine baskı kurmaya matuf söz ve davranışlarda bulunması.

- Kendisine yöneltilen masum ve iyi niyetli soruların cevapsız bırakılması.

- Aralarındaki konuşmalarda birinin diğerini anormal bir şekilde abartarak tasdik etmesi veya reddetmesi.

- Hemen hemen her konuda ardı arkası kesilmeyen yerli yersiz önerilerde bulunmak yahut kendi tercihini kabule zorlamaya çalışmak.

- Konuşmalarında ölçüyü aşan eleştirel ve suçlayıcı bir dil kullanarak olumsuz değerlendirmelerde bulunmak.

- Eşler arasında askerî hiyerarşik ast üst ilişkisi varmış gibi emirler savurmak veya azarlayıp onur zedeleyici ithamlarda bulunmak yahut tehdit etmek.

- Konuşmalarında yalan söylemek. Muhatabını küçük düşürmeye çalışıp alay etmek.

- Eşlerden birinin diğerinin fikirlerini küçümseyerek değer vermemesi ve karşısındakine kendisini ifade etme imkânı tanımamak.

- Genel anlamda olaylara karşı hep olumsuz yaklaşım sergilemek.

- Basit ve küçücük hataları büyütmek. Feragat ve fedakârlığı hep eşinden beklemek.

- Periyodik olarak yapılması planlanmış ders, sohbet, oyun, sosyal aktiviteler ve ziyaretler gibi ortak faaliyetlere gereken önemi vermemek.

- Eşlerin aile bütünlüklerini veya ailenin diğer fertlerini ilgilendiren konular üzerinde anlaşılması zor bir tutum ve gamsız bir tavırla yüzeysel konuşmak.

Eşler de Birbirleri İçin İmtihan Vesilesidir

Allah'ın (cc) seçkin kulları ve insanlar için hidayet önderi olan peygamberlerden bazıları dahi eşleri yahut çocuklarıyla birtakım problemler yaşamışlardır. Kur'ân-ı Kerim'de ilgili ayetlerden öğreniyoruz ki Nûh (as) ve Lût (as) örneklerindeki gibi, yaşanan bazı problemlerin temelinde itikadi ayrılık vardı. Söz konusu ayetlerde Nûh'un (as) oğlunda ve Lût'un (as) hanımında da ayrıca itaatsizlik ve serkeşlik olduğu anlaşılmaktadır.

Resûlullah (sav) müminlerin anneleri olan hanımlarından bazılarının yapmamaları gereken şeyi yaptıklarından ötürü onlara kızmış ve helal olan bir şeyi kendi nefsine haram kılmıştır.[1]

1. Âişe Annemiz (r.anha) şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah tatlıyı sever ve balı da severdi. Kendisi ikindi namazını kıldırdığı zaman kadınlarından birinin yanına geçer ve onlardan birine yaklaşırdı. Bir defasında Ömer'in kızı Hafsa'nın yanına girmişti. Onun yanında her zaman kalmakta olduğu süreden daha fazla kaldı. Ben bu fazla kalmanın sebebini sordum. Sorduğum kimse bana "Hafsa'nın ailesinden bir kadın, ona küçük bir tulum bal hediye etmiş, Hafsa da o baldan Resûlullah'a bal şerbeti içirmiş, dedi. Ben de kendi kendime: Vallahi biz bunun için muhakkak bir hile yaparız, dedim. Ve akabinde bunu Sevde binti Zem'a'ya zikrettim ve ona şöyle talimat verdim: 'Biraz sonra Resûlullah senin yanına girip de sana yaklaştığında, ona hitaben, 'Ya Resûlallah! Meğâfir mi yedin?' dersin. O da sana, 'Hayır!' diyecektir. Bunun üzerine sen de ona, 'Ya senden bana gelen bu koku nedir?' diye sorarsın. -Resûlullah'a kendisinden çirkin koku hissedilmesi, kendisine şiddetli ve ağır gelirdi.- O da sana, 'Hafsa bana bal şerbeti içirmişti!' diyecektir. Sen de ona, 'Öyle ise o balın arısı onu urfut ağacından toplamıştır!' dersin. Bana geldiğinde ben de böyle söyleyeceğim ve Ey Safiyye! Sen de böyle söyle!' dedim. (Âişe bu talimatın uygulama suretini şöyle anlattı:) 'Resûlullah, Sevde'nin yanına girince, bunu söylersin dedim.' Sevde dedi ki: 'Kendisinden başka hiçbir ilah olmayıp ancak kendisi bulunan Allah'a yemin ederim ki Resûlullah kapının önünde dururken, muhakkak senden korktuğumdan dolayı, senin bana söyle dediğin sözü çabucak söyleyecektim. Nihayet Resûlullah bana yaklaşınca, Ya Resûlallah! Sen meğâfir zamkı mı yedin, dedim. Resûlullah, 'Hayır!' dedi. Ben, 'Sendeki bu koku nedir?' dedim. Resûlullah, 'Hafsa bana bal şerbeti içirmişti.' buyurdu. Ben, 'O balın arısı urfut ağacından toplamıştır!' dedim.' (Âişe dedi ki:) 'Resûlullah, benim yanıma girdiğinde, ben de kendisine bunun gibi söyledim. Safiyye'nin yanına girdiğinde Safiyye de ona böyle söyledi. Sonra Resûlullah, Hafsa'nın yanına girince, o da kendisine, 'Ya Resûlallah! Sana bal şerbetinden içireyim mi?' dedi. Resûlullah, 'Hayır, benim için ona hiçbir ihtiyaç yoktur.' buyurdu.' Âişe dedi ki: Sevde bana, 'Subhanallah, muhakkak biz, Resûlullah'a bal şerbetini haram ettik!' diyordu. Âişe dedi ki: 'Ben de ona, 'Sus!' dedim. (Hafsa hakkındaki hile ve tedbirimizin duyulmasını istemedim).' " (Buhari, 5268; Müslim, 1474)

Bu olay yaşandıktan sonra İlahi ikaz içeren şu ayet nazil olmuştur:

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَٓا اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَۚ

"Ey Nebi! Eşlerinin hoşnutluğunu isteyerek Allah'ın sana helal kıldığını niçin kendine haram kılıyorsun?" [2]

Bu tür olaylarla ilgili farklı rivayetler de vardır. Resûlullah (sav) evinde bazı hanımlarının kendi aralarındaki rekabetten dolayı bu tür davranışlar sergilemelerine öfkelenerek bir ay boyunca onlara yaklaşmamıştır. Hattâ Medine'deki Müslimler arasında Resûlullah'ın (sav) eşlerini boşadığı yönünde söylentiler çıkmaya başlamış idi. Allah (cc), elçisini itâb eden ayetten sonra peygamber eşlerine yönelik tehditvari bir ayet inzal buyuruyor:

عَسٰى رَبُّهُٓ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُبْدِلَهُٓ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَٓائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَٓائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَاَبْكَارًا

"Şayet sizi boşayacak olursa Rabbinin ona, sizin yerinize, sizden daha hayırlı, Allah'a teslim olmuş, iman etmiş, gönülden ve sürekli itaat eden, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan dul ve bakire eşler ihsan etmesi umulur." [3]

Resûlullah'ın (sav) evindeki hâl ve gidişata Yüce Allah'ın (cc) bu doğrudan müdahalesiyle ideal hanımın öne çıkan özellikleri de apaçık ortaya çıkmış oldu. Allah'ın (cc) razı ve hoşnut olacağı mümine bir kadının özelliklerinden başlıcaları şunlardır:

Meryem (as) misali Allah'a (cc) teslimiyet... İslam'ın emirlerine tam bağlılık... Nazenin yapısıyla beraber sağlam ve sarsılmaz bir iman... Pazarlıksız ve içtenlikli bir itaat... Hata veya günahtan hemen sonra pişmanlık ve tevbe... Kalben, ruhen ve zihnen dinamik ve müteyakkız olmak için Allah'a (cc) kulluk şuurunu süreklileştirecek ibadet ehli olan kadın...

Bunlar her ne kadar doğrudan Resûlullah'ın eşlerinden talep edilen özellikler ise de evli olan bütün mümine hanımlarda bulunması gereken başlıca özelliklerdir. Yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı üzere Nebî'nin (sav) aile yaşantısında zaman zaman sıkıntılı durumlar ortaya çıkmaktaydı. Ümmetine küçük büyük her meselede örnek olan Resûlullah (sav) aile yaşantısında da bütün müminler için mükemmel bir örnektir.

Görüldüğü üzere Resûlullah (sav) ve onun seçkin ashabı da (r.anhum) dâhil olmak üzere hemen hemen her evlilikte eşler arasında zaman zaman bazı anlaşmazlıklar ve problemler yaşanmış ve bunların halledilmesi için kalıcı ve etkili olabilecek sulh yolları aranmıştır.

Birden fazla insanın bulunduğu bir toplulukta dahi farklı görüş, kanaat ve uygulamalar nedeniyle ihtilaf ve anlaşmazlıklar baş gösterebilir. Kaldı ki bir insanın toplu yaşam alanlarında veya arkadaş topluluğuyla birlikte geçirdiği zaman oldukça sınırlıdır. Evli çiftler ise ömür boyu bir günün ortalama olarak en az yarısını birlikte geçirirler. Aynı yastığa baş koyar, aynı sofrada yemek yer ve aynı yuvayı paylaşırlar. Açken de tokken de beraberlerdir. Hayat onlar için hüzünde de sevinçte de müşterektir.

Tüm bunlar, nasıl normal karşılanmalıysa evlilikte eşler arasında yaşanabilecek bazı tartışmalar ve anlaşmazlıklar da abartılmamak şartıyla doğal karşılanmalıdır. Hatta şunu söylemek mümkündür. Eğer bir ailede eşler arasında hiçbir tartışma veya anlaşmazlık yaşanmıyorsa iki ihtimalden söz edilebilir: Ya eşlerden her birinin bütün sinirleri alınmış ve şeytanları "hidayete" ermiştir ya da her ikisinde de bir anormallik vardır. Birinci ihtimalin gerçekleşmesi mümkün olmadığına göre diğer ihtimal üzerinde durulmalıdır.

Yaşanan hadiselere vahiyle doğrudan veya dolaylı bir şekilde müdahale edildiği devr-i nübüvvette dahi hem bizzat Resûlullah'ın hem de seçkin ashâbının evlerinde türlü türlü problemlerle karşılaşıldığına göre bu problemlerin her ailede yaşanma potansiyeli vardır. Eşler arasındaki münasebetlerde böyle bir rezerv öngörüsünün tavan sınırını "çorbadaki tuz" veya "çaydaki şeker" misali tarif etmek mümkündür.

Eşlerden problem yaşayan her bir tarafın yapması gereken şudur: Resûlullah (sav) ve ashâbı benzer sorunların üstesinden nasıl geldilerse aynı usûl ve menhecin takip edilmesi gerekir. Zaman, isimler ve şartlar değişmiş olsa da sorunlar benzer ve hükümler de aynıdır.

On İkinci (12.) Bölümün Sonu

Devam Edecek, İnşallah...

2. 66/Tahrim, 1
3. 66/Tahrim, 5

Zeynep BAYANCUK

BİZ GELDİK

Afrika rüyamızın gerçeğe döndüğü şu günlerde abilerimizin bu ilk seferi yazıma ilham oldu. Kurban Bayramı münasebetiyle birkaç ülkeye gitti Ecir Kapımız. Yardıma muhtaç insanlara kestikleri kurbanları ikram ederken bir farzı yerine getirdiler, bu vesileyle tanıyacaklar ve tanınacaklar. Tanımak önemli, çünkü davetimizi kime yapacağımızı bilmeliyiz, değil mi? Tanınmak daha da önemli, çünkü yarın din anlatmaya gittiğimizde referansımız et dağıtmaya gittiğimizdeki tutum ve davranışlarımız olacak tabii ki. Bu sebeple ilk intiba önem arz ediyor.

Bu konudaki gayret ve hassasiyet bize büyük bir hayır kapısını aralayacak: İ'lâ-i kelimetullah için seyahat etmek... Şimdiye kadar hep yurt içinde davet çalışmaları yapıldı. Pek çok şehre gidildi, insanlar İslam'a davet edildi. Gidilen yer Türkiye sınırlarında olduğu ve muhataplarımız da içimizden birileri olduğu için bu çalışmalara i'lâ-i kelimetullah için seyahat gözüyle bakmadık(m). Şimdiyse rotamız başka bir kıtaya çevrildi. Bu bana Ashab-ı Güzin'in seyahatlerini hatırlattı.

Peygamberimiz (sav) ve ashabı (r.anhum) Allah'ın dinini yeryüzüne yaymak için çeşitli seferler düzenlediler. Gittikleri her beldede ilk olarak dine davet ettiler. Düşmanca tutum sergileyenlerle savaştılar. Dostça davrananlarla anlaşmalar imzaladılar. İ'lâ-i kelimetullah aşkı o kadar yerleşmişti ki içlerine ne Mekke'de ne de Medine'de ölmek istiyorlardı. Bunu kendilerine ayıp addediyorlardı. Öyle olmasa, yanı başımızdaki Eyüp semtinde Peygamberimizin (sav) Hicretten sonra evinde kaldığı sahabinin kabrinin işi ne? Doksan yedi yaşında bir adamı o zamanın şartlarında, binek sırtında 3295 km yol katettiren ne? Bırakın erkekleri, yaşı ilerlemiş kadınları dahi deniz aşırı ülkelere gemilerle seyahat ettiren ne? Bu kısmı biraz açalım, Ummu Haram'dan bahsediyorum:

Peygamberimiz (sav) Ummu Haram'ı ziyarete geliyor. Hava sıcak, onun evinde hafif bir şekerleme yapıyor. Bir rüya görüyor ve gülümseyerek uyanıyor. Ummu Haram niçin güldüğünü sorunca uykusunda kendisine, ümmetinden fetih maksadıyla Akdeniz'e açılan bazı kimselerin gösterildiğini ve onların cennetlik olduğunu söylüyor. Bunun üzerine Ummu Haram kendisinin de onların arasında bulunması için dua etmesini istiyor, Resûl de (sav) onun için dua ediyor. Ardından tekrar uykuya dalıyor ve yine gülümseyerek uyanınca Ummu Haram dayanamayıp sebebini soruyor. Nebi, ümmetinden bazılarının İstanbul'u fethetmek amacıyla sefere çıkacağını, onların da günahlarının bağışlanacağını haber veriyor. Ummu Haram durur mu? Yine kendisinin de onların arasında bulunması için dua etmesini isteyince Resûl-i Ekrem ona birinci grupta olduğunu söylüyor.[1]

Nitekim o ve beraberindekiler Kıbrıs Fethi'ne katılıyor. Deniz aşırı bir toprak... Kıbrıs Adası...

Tabiinde de durum farklı değil. Onlardan biri hızını alamamış olsa gerek Atlas Okyanusu'na kadar ilerliyor. Hatta bu ünlü komutan Kuzey Afrika Fatihi Ukbe ibni Nâfi, okyanusu görünce şu meşhur sözü sarf ediyor: "Allah'ım! Eğer şu deniz önüme çıkmasaydı senin dinini yaymak için devam eder, geri dönmezdim!"[2]

Bu kadarla da yetinmiyor Ukbe. Kuzey Afrika'nın göbeğine bir şehir kuruyor. Kayrevan... Nebî de (sav) öyle yapmıyor muydu? Yerleştiği yerin çehresini hemen değiştirip, taşı toprağı işleyip İslam medeniyetinin şehirlerini inşa etmiyor muydu?

Ummu Haram, Ebû Eyyûb El-Ensâri ve Ukbe ibni Nâfi gibi daha niceleri gitmiş uzak diyarlara. Hatta pek çoğu gittikleri yerlerde vefat etmiş. Bu asırda biz, doyduğumuz şehirlerde yaşıyor ve aynı şehirde semt kabristanına defnediliyoruz. Bir tarihçi bu duruma dikkat çekerken, "Nebi (sav) ya da ashabı mahalle kabristanlarına defnedildiğimizi görseydi nasıl tepki verirdi?" demekten kendini alamıyor.

Gidilen yerde vefat etmek bir ayrıcalık aslında. "Senin için yurdumu terk ettim Allah'ım!" demenin en yalın hâli. Ecir Kapısı'nın Afrika projesine bu açıdan bakmalıyız. Bizi sahabenin ufkuna yükseltecek amellerin yer aldığı projeler bunlar. İnşallah bizlere nasip olur da gittiğimiz yerlerin çehresini değiştirecek işler yaparız ve yine inşallah bizlere de nasip olur da "Ben de geldim Allah'ım!" deme şerefine nail oluruz.

1. bk. Buhari, 2877-2878; Müslim, 1912
2. bk. El-Kâmil fi't Târîh libni'l Esîr, Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 3/206

BEYNİN BÖLGELERİ: BEYİN KABUĞU VE ÖN LOB

Dr. Gözde TERCUMAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla,

Allah’a hamd, Resûl’üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Bir önceki yazımızda beynin alt ve üst bölgelerini anlatmış; alt bölgelerin daha iç güdüsel olup hayati işlevleri yerine getirdiğini, hayvanlarla ortak noktamız olduğunu söylemiştik üst beynin işlevlerinin ise akıl nimetinin üzerine bina edildiğinden bahsetmiştik. Bu yazımızda da beynin bölgelerinden ve işlevlerinden bahsetmeye devam edeceğiz; çaba bizden, başarı Allah’tandır (cc).

Beynimizin en dış kısmında kabuk bölümü bulunur ve insana özgü işlevlerin tamamı buradan kontrol edilir. Düşünme süreçleri, konuşma merkezi, görme ve gördüğüne anlam verme alanları, duyma merkezleri, hareketlerin ve duyguların kontrolü, nesneleri isimlendirme merkezi, çevreye göre konum/uzaysal koordinat belirleme alanı, sözcük oluşturma bölgesi, hareket planı ve hareketin başlatılması, hesap yapma, dil öğrenme... gibi pek çok özel bölgeye sahiptir.

Beynin üst bölgesinde yüz milyardan fazla beyin hücresi bulunur. Beyin hücrelerinin uzunlu kısalı kuyrukları bir araya gelerek sinir liflerini oluşturur. Sinir lifleri elektrik kabloları misali beynin diğer bölümleriyle bağlantı kurar. Kurulan bağlantılar sayesinde beynin farklı bölgeleri iş birliği içinde çalışır. Örneğin kişi yemek yerken hem ağız kaslarını hareket ettirir ve yemeğini çiğner, diliyle lokmaları ayırır ve yutar hem de yemeği görür, tadını, kokusunu duyar, sıcaklığını hisseder, lezzetine varır. Böylece yiyecek bir bütün olarak algılanır.

Ön (Frontal) Lob

Beynimizin ön bölgesinde, alnımızın hemen arkasındaki alandır. Rabbimiz Kur’ân’da bu bölgeye vurgu yapar. Bu alan hareketlerimizin, kişiliğimizin, düşüncelerimizin, iletişimimizin, planlarımızın ve ahlakımızın köklerinin bulunduğu yerdir. Bireye özgü olan hemen her özellik bu bölgeden kaynaklanır ve tamamına yakını bilinçlidir. İnsanın iradesi doğrultusunda çalışır:

“Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah’a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O’dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir.”[1]

1. 11/Hûd, 56

İnsanoğlu şerri ve kötülüğü de hayır ve iyiliği de beynin ön (perçem) bölgesinden düşünür. Tuzaklarını da salih amellerini de bu bölgede planlar ve hayata geçirir. Dilini ve kalbini de bu bölgeden kontrol eder. Beynin bu bölgesi bilinçli olarak yaptığı tercihlere ve kendi iradesine göre çalışır. İnsanın perçeminden yakalanması ve bu bölgenin tüm faaliyetlerinden hesaba çekilmesi bundan olabilir, Allah en doğrusunu bilir.

Vücut hareketlerinin planlanması ve başlatılması, düşünce süreçleri beynin bu bölgesinden kontrol edilir. Daha derin, iç bölgelerde oluşan duygular da son kontrol noktası olarak bu bölgeye gelir. İnsan, frontal lobun çalışmasıyla kendisine ait düşünceler oluşturur, duygularını tanımlar, hareketlerini planlar ve sıraya koyar, kendisine ve geleceğe yönelik hedefler edinir ve hedefleri doğrultusunda çalışmaya başlar. Kur'ân'ın emirler ve nehiyler aracılığıyla davranışlara getirdiği sınırların, duygu ve düşünce dünyasının ıslahına dair öğütlerin tamamına yakını, cennetle müjdelenip cehennemle uyarılan insana hedef koyulması beynin bu bölgesini aktifleştirir.

Beynin bu bölgesi özel sinir yollarına sahiptir. Beynin diğer bölgeleriyle bağlantı kurarak görsel, işitsel, duygusal birçok bilgiyi toplar, hafıza bölgesinden tecrübeleri süzer. Edindiği bilgileri düşünce sürecinden geçirir ve öngörüler elde eder. Öngörü, geçmiş tecrübelerden faydalanarak, mevcut şartları da hesaba katarak, sahip olduğu bilgileri duygu ve düşüncelerle sentezleyip ileriye yönelik çıkarımlar elde etmektir. İleriye yönelik düşünmeyi sağlayan bu bölgenin hamuru neyle yoğrulursa öngörüler de ona göre oluşur; ümitvar da olabilir, karamsar da...

Beyne bir saniyede yüzlerce duyusal bilgi gelir. Bu bilgilere alt beynin tepkisi ani ve refleksiftir; nadir/hayati durumlar dışında isabetli değildir. O nedenle beynin üst kabuğu, doğru tepkileri oluşturabilmek için gelen bilgileri değerlendirmek ister. Değerlendirmek, karar vermek ve uygulamak zaman alır. Bu zaman zarfında düşünce süreçleri devreye girer, problem çözme becerisinden yararlanılır, meselelerin önü ve arkası hesaplanır, neden sonuç ilişkisi kurulur. Beynin alt bölgesinden gelen ani refleksleri bastıran ve insana zaman sağlayan beyin bölümü frontal lobdur. Böylece doğru tepkiler için gerekli iki temel beceriye (ani tepkileri baskılamak ve zaman vermek) kaynaklık eder.

Problem çözme becerisi; belli bir durum karşısında düşünebilmek, ne yapacağına ve nasıl yapacağına karar verebilmek, eldeki imkânları kullanarak çözüme ulaşabilmektir. Bir problemin -Allah'ın yardımıyla- çözüme ulaşabilmesi için sorunun belirlenmesi, hedeflerin tanımlanması, sebep sonuç ilişkisinin kurulması, farklı seçeneklerin gözden geçirilmesi, farklı çözüm yolları içerisinden birisinin/doğru olanın tercih edilmesi, çözüm yolunun uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi gerekir. Bu sorunlar ve problemler matematiksel, mantıksal, yönetimsel, hukuksal, gündelik... çok çeşitli olabilir. Çözüm üretebilme kabiliyeti beynin ön bölgesine aittir.

Belleğin bir kısmı ve iletişim alanının büyük bir bölümü beynin ön bölgesindedir. İletişim için gereken iki veri vardır. Birincisi kulaklar, gözler ve diğer organlardan elde edilen duysal veriler ve konuşma girdileridir. İkincisi ise seslendirme ve kas hareketleri bölümüdür. Beynin ön bölgesi özel sinir yolları ile beynin arkasındaki görme alanıyla, yan bölgelerde bulunan işitme alanıyla ve daha derin duyular için beynin iç kısımlarıyla bağlantı kurar. Aynı zamanda dil ve ağız/yutak bölgesinin kaslarını kontrol eder ve sesin oluşumunu sağlar. Böylece kişi hem jest, mimikler, beden duruşu, hisler gibi iletişimin alt mesajlarını algılayabilir hem de konuşarak, sözcüklerle direkt iletişim kdurabilir.

Frontal lob, sahip olduğu özel sinir yolları sayesinde beynin farklı bölgelerindeki bilgilerle bağlantı kurabilir. Bu bilgileri bir arada işleyebilir ve tamamını süzerek sonuç çıkarabilir. İnsanı hayvanlardan ayıran özellikler içerisindeki en üst becerilerden biri muhakeme yeteneğidir. Muhakeme yeteneği, bir konu hakkında tüm bilgi ve verileri değerlendirerek doğru ve mantıklı bir sonuca ulaşabilme yeteneğidir:

"Hikmeti (olgunluğu, söz ve davranışta isabetli olmayı) dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse ona çok fazla hayır verilmiştir. Ancak akıl sahipleri düşünüp öğüt alırlar."[2]

Hikmet, basiret, feraset ve daha birçok beceriyi içerisinde barındıran bir yetenektir:

"Şüphesiz ki bunda, basiret/feraset sahibi insanlar için (ibret alınacak) ayetler vardır."[3]

Ahlaksal ilkeler, toplumsal kurallar beynin bu bölgesinde işlenir. Doğru ahlaki değerlere sahip olabilmenin bir ayağı doğru bilgiye sahip olmak diğer ayağı ise bilgiyi doğru şekilde davranışa dökebilmektir. Doğru bilginin yegâne kaynağı Kur'ân ve Sünnettir. Davranışa dökebilmenin yolu ise doğru ahlaki değerlere sahip bir toplum içerisinde yaşamaktır. Bilgiyi işleyen de bilgi doğrultusunda hareketleri oluşturan da beynin ön bölgesidir.

Bebeklikten itibaren ardışık ve sıralı davranışları adım adım öğreniriz. Gün içerisindeki hareketlerimizin ve davranışlarımızın neredeyse tamamı ardışık ve sıralıdır. Örneğin arabaya binmek için arabayı görerek o yöne yürümemiz, elimizi uzatarak arabanın kapısını açmamız, bir bacağımızla arabanın içine adım atmamız, tüm bedeni oturur pozisyona geçirerek arabanın içerisinde kaydırmamız gerekir. Tüm bu hareketler doğru sırayla ve peş peşe olmazsa "arabaya binme" hedefini gerçekleştiremeyiz. Arabanın kapısını açmadan ayağımızı içeri atmaya kalktığımızda arabaya çarpıp yere düşeriz. Öğrenirken tüm dikkatimizi verdiğimiz bu davranışlar, yetişkinlik dönemine geldiğinde otomatik devam ediyor gibi gelebilir. Biz farkında olalım veya olmayalım, gün içerisinde milyarlarca davranışı beynimiz adım adım planlar, hesaplar, sıraya koyar ve uygulanması için bedene talimat verir. Yıllar içerisinde öyle bir beceri gelişir ki tüm bunları hem bilinç seviyesinde hissettirmeden yapar hem de oldukça kısa sürede yapar. Gündelik pek

2. 2/Bakara, 269
3. 15/Hicr, 75

çok harekette beynin böyle çalışması çok büyük bir nimettir. Aksi takdirde her adım atarken, "Şimdi sağ ayağını kaldır. Şimdi sağ ayağını yere koy. Şimdi arkada kalan sol ayağını kaldır. Sağ ayağının önüne ilerlet ve yere koy. Şimdi sağ ayağını kaldır..." gibi zihnimizi oldukça yoracak hareket ağını kontrol etmeye çalışırdık. Veya "Şimdi bisiklete otur. Ayağını pedala koy. Şimdi aşağı bastır. Sağ ayağını çevir sol ayağını çevir. Ellerini gidondan ayırma. Fren yapmayı hesapla. Hızını ayarla..." diye düşünürken bisiklet sürmenin keyfine varamayabilirdik.

İnsanoğlunun ardışık sıralı hareketlerde iki meseleyi birbirinden iyi ayırması gerekir. Çünkü tüm hareketleri bilinçli bir şekilde, iradesi doğrultusunda ya da gaflet hâli içerisinde yapabilir. Arabaya binen, yürüyen bir insanın tüm hareketlerinin bilincine varmasına, zihnini en üst düzeyde aktif tutmasına gerek yoktur belki; fakat imanın ve kulluğun bedene yansıdığı, organlarla yapılan amellerde, ibadetlerde şuurlu olmak gerekir. Aksi hâlde gaflet kaçınılmazdır. Örneğin namaz kılan bir insan belli sırayla birbirini takip eden ardışık hareketler yapar. Bu hareketler esnasında dili de aktiftir; dua eder, ayetler okur ve Rabbini zikreder. Namazı herhangi bir sıralı ardışık hareketten ayıran huşuyu elde etmek için kişinin bir olan Allah'a kul olduğunun, O'nun (cc) huzurunda olduğunun bilincinde olması; ne için namaz kıldığını bilmesi ve namazla elde edeceği dereceleri düşünmesi; namazın, Rabbini anmak ve dua etmek için bir fırsat olduğunu fark etmesi ve kalpten gelen duyguları sevgi, saygı, korku ve reca ile işlemesi gerekir. Bir ibadeti en güzel şekilde Rabbine sunabilmek, ihlas, ihsan, takva... için insanın ihtiyacı olan hayır ve güzellikler beynin ön bölgesinden (perçeminden) filizlenir ve insanın davranışlarına yansır, Allah'ın (cc) izniyle.

İnsanoğlu şerri ve kötülüğü de hayır ve iyiliği de beynin ön (perçem) bölgesinden düşünür. Tuzaklarını da salih amellerini de bu bölgede planlar ve hayata geçirir. Dilini ve kalbini de bu bölgeden kontrol eder. Beynin bu bölgesi bilinçli olarak yaptığı tercihlere ve kendi iradesine göre çalışır. İnsanın perçeminden yakalanması ve bu bölgenin tüm faaliyetlerinden hesaba çekilmesi bundan olabilir, Allah (cc) en doğrusunu bilir.

"(Sormaya gerek yoktur, çünkü) mücrimler yüzlerinden tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar."[4]

"Asla! Şayet buna bir son vermezse hiç şüphesiz onu perçeminden yakalarız. (O) yalancı ve günahkâr perçeminden."[5]

İnsan yaratılış itibarıyla Rabbine boyun eğmiştir. Bebek, anne karnında gelişirken ve Dünya'ya geldiği ilk ânda ekilmeye hazır verimli bir toprağa benzer. Büyürken bu bölgeye hangi tohumlar atılırsa bahçe ona göre şekillenecektir. Kişi, içerisine doğduğu çevreyi seçemez; ama akıl erdirmeye başladığı ândan itibaren beynin bu bölgesini tamamen değiştirebilir, bahçesindeki zararlı düşünce ve davranışları temizleyebilir, hastalıklı bitkileri budayabilir, kök salmış duygulara yeni bakış açıları aşılayabilir. Çünkü beynin bu bölgesi insan yaşadıkça olgunlaşmaya ve değişmeye açıktır. Bu bölgedeki hücreler muhteşem bir potansiyelle verileni işlemek için çalışır. İnsana ölene dek hatasından dönüp doğruyu seçme hakkı verilmesinin, tevbe kapısının açık tutulmasının nedenlerinden biri de bu bölgenin potansiyeli olabilir, Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Beynin ön (perçem) bölgesi olmadığında insanlar karmaşık sorunları çözme becerilerini kaybederler. Bir amaç belirleyemez veya amaca ulaşmak için hedeflerini sıralayamazlar. Aynı ânda yapılabilen birçok işi yapmakta zorlanır, çoğu zaman yapamazlar. Olaylar karşısında verdikleri toplumsal tepkileri uygunsuzdur. Ahlaki değerlerini yitirirler. Özellikle cinsellik, işeme, dışkılamakla ilgili çekinme ve mahremiyet ölçülerini kaybederler. Uygunsuz ortamlarda soyunma eğilimleri gösterebilirler. Konuşabilirler ve konuşulanı anlayabilirler, ama düşünce akışı oluşturamazlar. Konsantre olamazlar. Dikkatleri en etkisiz uyaranlarla bile çelinebilir. Duygular arası geçişleri hızlıdır. Sevecenlik, kibarlık, öfke, şiddet, coşku, çıldırmışlık ve daha birçok duygu arasında hiçbir sebep olmaksızın ani ve keskin geçişler yaparlar. Yaşamları boyunca edindikleri sıralı ardışık davranışları yapabilirler, fakat hareketleri amaçsız, taşkın, yersiz, abartılı, dengesiz ve orantısızdır. Herhangi bir şeye yoğun bir ilgi gösteremezler, bir şey için heveslenemezler, yaptıklarından zevk alamazlar, bir şeye bağlılıkları yoktur; tutkularını yitirirler. Karar verme yetilerini kaybederler. Yargılama ve muhakeme becerileri bozulur. Sınır tanımayan insanlara dönüşebilirler. İnsan olmaya dair ne özellik varsa kaybetmiş gibi olurlar...

Bir sonraki sayımızda görüşmek duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a (cc) hamdolsun.

4. 55/Rahmân, 41
5. 96/Alak, 15-16

Psikotevhid Birimi
Özge UZUNKAYA

BAĞIMLILIKTAN BAĞIMSIZLIĞA GEÇİŞ SÜRECİ: TUVALET EĞİTİMİ

Tuvalet eğitimi verilirken tek bir doğru yöntem ve doğru yaş sınırlandırılması diye bir şey kesinlikle yoktur. Bu nedenle kronolojik yaşı değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Yani bazıları on sekiz aylıkken hazır olabilir, bazıları ise üç yaşında hazır olabilir. Bu durum gelişimde gerilik olduğunu değil, gelişimde bireysel farklılıkların olduğunu gösterir.

Kişilik etkisi üzerinde önemli bir yere sahip ve çocukların gelişiminde bir dönüm noktası olan tuvalet eğitimi, erken çocukluk döneminin önemli gelişimsel süreçlerindendir. Her çocuk bir şekilde tuvalet eğitimini öğrenmektedir. Burada önemli olan **sağlıklı bir şekilde bu sürece başlamak ve devam ettirebilmektir.** Çünkü tuvalet eğitiminin sağlıklı bir şekilde verilmesi benlik saygısı ve tuvalet eğitiminde yaşanabilecek sorunların ortaya çıkmaması açısından oldukça mühimdir. Tuvalet eğitimi aynı zamanda bağımlılıktan bağımsızlığa ilk geçiş süreci demektir. Yani çocuğun bu ihtiyacını karşılayabilmesi için ebeveyne ihtiyacının azalması ve zamanla ihtiyaç duymama hâlidir.

Tuvalet eğitimine çoğunlukla kas gelişimi, dil gelişimi ve bilişsel gelişim olarak on sekiz ila yirmi dört aylıkta hazır bulunurlar.[1] Yapılan çalışmalar çocukların çoğunun on sekiz aylık olduğunda mesanedeki büzücü kasların ve sinirlerin yeterli olgunluğa ulaşabildiğini, yirmi dört ila kırk sekiz aylık arasında ise mesane ve bağırsak kontrolü sağlayabildiğini göstermektedir.[2] Bundan dolayı on sekizinci aydan önce tuvalet eğitimine **başlanılmamalıdır.**[3] Çocukların tuvalet eğitimine fizyolojik olarak hazır olmaları duygusal olarak da hazır oldukları anlamına gelmemektedir.[4] Fizyolojik ve psikolojik olarak hazır olmadan verilen tuvalet eğitimi; enürezis (idrar kaçırma), idrar yolu enfeksiyonu,kabızlık, işeme fonksiyonel bozuklukları, enkoprezis (dışkı kaçırma) gibi problemlere sebep olmaktadır. Ayrıca tuvaleti ısrarla reddetme sorununu ortaya çıkarabilmektedir.[5]

Tuvalet eğitimi için en uygun zamanın on sekiz ila otuz altı ay arasında olduğuna değinmiştik. Ancak bu yaş aralığı bireysel farklılıklara bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Tuvalet eğitimi verilirken **tek bir doğru yöntem ve doğru yaş sınırlandırılması diye bir şey kesinlikle yoktur.** Bu nedenle kronolojik yaşı değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Yani bazıları on sekiz aylıkken hazır olabilir, bazıları ise üç yaşında hazır olabilir. Bu durum **gelişimde gerilik olduğunu değil, gelişimde bireysel farklılıkların olduğunu** gösterir. Bundan dolayı gözlem iyi yapılmalı ve

1. bk. (Vermandel et al. 2008, Joinson et al. 2009)
2. bk. Brazelton, Christophersen, Frauman, Gorski, Poole, Stadtler ve Wright, 1999; Martin, King. Maccobyve Jacklin, 1984
3. bk. Largo, Molinari, VonSiebenthal ve Wolfensberger, 1996; 1999
4. bk. Largo vd., 1996; 1999
5. bk. Mota ve Barros, 2008

bireysel farklılıklar mutlaka göz önünde bulundurularak adım atılmalıdır.

Tuvalet eğitimine iki yönlü hazır olan çocuklar

– Temel motor hareketleri yapabilmesi (Tuvalete oturur pozisyonda oturabilme, kalkabilme)

– Çiş, tuvalet gibi kelimelerin ne anlama geldiğini anlayabilmesi

– Dil gelişimi açısından bir iki sözcük birleştirerek kendisini ifade edebilmesi

– Beden hareketleriyle tuvaletinin geldiğini ifade edebilmesi

– Gün içerisinde en az iki saat bezini kuru bırakabilmesi

– Bazı geceler bezini kuru bırakabilmesi

– Tuvaletini yaparken uzaklaşmak ve saklanmak istemesi

– Bezinden rahatsızlık duymaya başlaması ve bezi çıkarmak istemesi

– Bezi tamamen reddetmesi, takılmasını istememesi

– Kıyafetlerini tek veya ufak bir yardımla indirebilmesi ve çıkarabilmesi

– Basit talimatları yerine getirebilmesi (Kapıyı kapat, suyu getir vb.)

Genellikle tuvalet eğitimine hazır bulunan çocuklarda yazmış olduğumuz maddelerin çoğu görülmektedir.

Tuvalet eğitimi hususunda önemli olan bir diğer nokta ise çocuğun hazır olması kadar annenin de bu sürece hazır olmasıdır. Çocuk hazır olsa dahi annenin yoğunluğu,sürece vakit ayıramayacağının farkında olması veya duygu durumunun hazır olmaması hâlinde tuvalet eğitimi uygun bir zamana ertelenmelidir. Bununla beraber çocuklarda kabızlık problemi, yeni bir eve taşınma, kardeş doğumu gibi hayatını etkileyecek durumlarda da eğitimin ertelenmesi gerekmektedir. Tuvalet eğitimine hem çocuk hem de eğitimi verecek kişi hazır olduktan sonra birtakım ön hazırlıklar yapılması süreci daha kolay hâle getirecektir.

Ön Hazırlıklar

– Tuvalet eğitimine yönelik kitaplar okumak

– Tuvalet eğitimi noktasında eğitici videolar izlemek

– Oyun materyali olarak lazımlık edinmek ve oyuncaklarıyla kullanmak. (Oyuncak bebeğinin tuvaletini lazımlığa yaptırması gibi)

– Tuvalet noktasında farkındalığı arttırmak amaçlı "Benim tuvalete gitmem gerekiyor." vb. cümleler kullanmak

– Çocuğunuzdan bezi kirlendiği zaman haber vermesini istemek

– Evdeki bireylerle tuvalet eğitimine yönelik eğitici oyunlar oynamak

– Bezin ıslak ve kuru olması arasındaki farkı anlatmak. (Bilinçli bir şekilde altını ıslattığı zaman söyleyene kadar alt değiştirme işlemi yapılmayabilir. Bu durum çocuğunuzun ıslaklık ve koku hissiyatından rahatsız olmasını sağlayabilir ve eğitim sürecini kolaylaştıracaktır)

Yazmış olduğumuz ön hazırlıklar tuvalet eğitimine karar verme aşamasında bir ânda çocuğun hayatına yerleştirilmemelidir. Önerim, on sekiz aylıkken bu ön hazırlıklara başlanması yönündedir. Böylece çocuk tuvalet eğitimine kendisini gerçekten hazır hissettiğini rahatça ifade edebilecektir. Ayrıca anne de bu sürece önceden hazırlandığı için rahat hissedecektir.

Tuvalet Eğitimine Karar Verdikten Sonra

– İlk adım çocukların onayını almaktır. "Artık büyüdün ve beze ihtiyacın yok. İstediğin zaman beze güle güle diyebiliriz." söylemleriyle onayını beklemek ve almak.

– Beze artık güle güle denildikten sonra bez takılmaya devam edilmemesi gerekmektedir. Bu sağlıklı bir tutum değildir. Verilen eğitimle beraber beze son verilmesi sağlıklı olandır. (Bazı durumlarda eğitime erken başlanmış olabiliyor. Böyle bir durumda beze tekrar dönmekte bir sıkıntı yoktur. Fakat eğitimde alt kaçırmaları, kazalar mutlaka olacaktır. İlk günlerde on kere kaçırması bir kere söylemesi oldukça normaldir.)

– Lazımlık kullanmak çocuklar için kolaylaştırıcı ve yeni bir deneyimdir. Mutlaka öncesinde çocuğa lazımlık mı yoksa tuvaleti mi istediği sorulmalıdır. Bu çocuğun kaygısının azalmasına ve güvende hissetmesine yardımcı olacaktır. Lazımlığı ise beraber seçebilir ve aparatlarını tanıtabilirsiniz.

– Lazımlık banyoda ve kolay ulaşabileceği bir alana yerleştirilmelidir. (Yeri belirlendikten sonra isteğine göre farklı alanlara taşınmamalıdır.)

– Lazımlığa ilk etapta giyinikken, sonra bezli, daha sonra bezsiz oturma denemeleri yapabilirsiniz.

– Rahat indirip çıkarabileceği kıyafetler tercih edilmelidir.

– Klozette başlanılacak ise kolay ulaşım sağlaması için basamak ve klozete yerleştirilen çocuk klozet adaptörü tercih edilebilir. Özellikle ayaklarının yere basıyor oluşu çocuklarda kaygının azalmasına yardımcı olacaktır.

– İlk zamanlarda tuvaleti kullanmaya başlayan çocuğa başarısını görmesini sağlayacak olumlu ve teşvik edici cümleler kullanılmalıdır. "Oğlum abi olmuş ve bizim gibi tuvalete gitmeye başlamış, kızım artık abla olmuş..." Bu noktada aşırıya kaçmamaya dikkat edilmelidir.

– Çocuğunuzun biyoritmine göre tuvalete götürün. Tüm insanların tuvalet noktasında biyoritmi bulunmaktadır. Bu nedenle tuvalet eğitimine karar veren ebeveynlerin bu zaman dilimlerini mutlaka not alması gerekmektedir. Uyumadan önce ve sonra, sıvı alımından kırk beş dk/bir saat sonra, iki üç saatte bir tuvalete oturmasını sağlamak gibi. (Rutin oluşturma)

Tuvalet eğitimi noktasında süreci olumsuz etkileyen ve zorlaştıran bazı hatalar vardır:

– Çocuğun fizyolojik ve psikolojik olarak hazır olmadan başlanılması

– Hazır olduğu hâlde başlanılmaması/ertelenmesi

– Ön hazırlık olmadan ve onay almadan başlanılması

– Tuvalete/Lazımlığa oturması için baskıcı bir tutum sergilenmesi

– Devamlı "Çişin geldi mi, mutlaka söyle" şeklinde söylemler

– Aceleci davranmak (Sürecin hemen tamamlanmasını beklemek)

– Tehdit etmek, "Bir daha tuvaletini söylemezsen babana söylerim." vb.

– Kıyaslama yapmak, "Bak arkadaşların hep tuvalete gidiyor, kardeşin altını ıslatmıyor." vb.

– Suçlamak

– Alay etmek

– Alt kaçırmaları sonucu azarlamak, tahammülsüzlük

– Ceza vermek

Tuvalet eğitiminde sık karşılaşılan sorunlardan biri de "dışkı tutma" davranışıdır. Bu durumun farklı sebepleri olabilir. Bu sebepler ise biyolojik ve psikolojik olarak ayrılmaktadır. Psikolojik sebeplere bakıldığında, çocukların dışkılarını vücutları ile bağdaştırdıklarını ve dışkısını vücudunun bir uzvu olarak görmesinden dolayı kaybetmek istemediklerinden tutabilmektedirler. Yoğun stres ve baskı altında olma, kaygı ve korku gibi durumlar da tutmaya sebep olabilen diğer psikolojik sebepler arasındadır. Zorlama gibi durumlarda inatlaşma ortaya çıkabileceğinden ötürü çocuğu bu durumda serbest bırakmak gerekmektedir. Zaten dışkı tutma sorunu psikolojik ise zorlanma olmadığı takdirde kendisi yapmayı kabul edecektir. Diğer psikolojik sebepler ise ön hazırlıklar, tuvalet eğitimine karar verdikten sonra ve eğitim sürecinde yapılan hatalar başlıklarına yazmış olduğumuz maddelere dikkat edildiği ve adım adım ilerlendiği takdirde en aza indirgenmiş olacaktır. Biyolojik sebepler ise beslenme hataları, yetersiz sıvı alımı, anal darlık ve daha birçok farklı sebeplerden kaynaklanabilmektedir.[6]

6. Dışkı tutma sebebi biyolojik sebeplerden kaynaklıysa mutlaka çocuk cerrahi uzmanına başvurulmalıdır.

Tuvalet eğitiminde anlayışlı olunmalı, baskıcı tutumlardan kaçınılmalı, çocukların istekleri göz önünde bulundurulmalı ve kararlı bir şekilde ilerlemek gerekmektedir. Eğitim sürecine girdikten sonra beze son verilmesi gerekmektedir. Misafirliğe gitme, dışarı çıkma gibi durumlarda tekrar bez takma girişiminde bulunulması süreci sağlıksız boyuta taşıyacak ve zorlaştıracaktır. Gece alt ıslatmalarını engellemek için gündüz döneminde yaptığınız gibi iki üç saatte bir tuvalete götürebilirsiniz. Bu durum zamanla tutabilmesini sağlayacaktır. Gece ıslatmayı önlemek amaçlı iki saat öncesinden sıvı alımını kesmek de faydalı olacaktır.

Bu eğitim sürecinde tuvalet adabı ve hijyen kurallarının öğretilmesi de önemli bir aşamadır. Tuvalete sol ayakla girip sağ ayakla çıkmak, tuvalete girmeden önce yapılması gereken dua, tuvaletin tamamlanmasından sonra nasıl yıkanması ve silinmesi gerektiği, tuvalet yapılan alanın temizlenmesi ve el yıkama alışkanlığına önem verilmesi gerekmektedir.[7]

7. Tuvalet eğitimi için önerebileceğim çocuk kitapları: Teo'nun Kaka Kitabı, Cırt Cırtlı Tuvalet Eğitimi, Minik Elif'in Tuvalet Eğitimi.

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

ELEŞTİRİLERE TAHAMMÜLSÜZLÜK

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Okurlar,

Bu ay Gençlerle Muamele köşemizde gençlik döneminde yaşanılan değişikliklerden "Eleştirilere tahammül edememe" maddesini sizlerle işleyeceğiz.

Eleştiriye tahammül edememe dediğimiz zaman ortada var olan bir eleştiriden bahsetmek gerekir. Ebeveynler sıklıkla genç evlatlarına eleştirilerde bulunurlar. Bu hepimizin bildiği bir hakikat olmakla beraber aynı zamanda sonuçlarını pek de göremediğimiz ve ilişkilerimizi etkileyen ciddi bir unsur. Özellikle sağlıklı bir yoldan yapılmayan eleştiri;

1. Genç evlatlarımızla olan ilişkimizde gergin bir atmosferin oluşmasına sebep olmaktadır.

2. Genç evladımızın bize karşı sert bir tutum sergilemesine zemin hazırlamaktadır. (Savunma veya tartışma pozisyonuna geçecektir.)

3. Onları yapabilecekleri şeylerden alıkoymakta ve cesaretlerini kırmaktadır.

4. Gençlerde direnç oluşturarak eleştirinin içindeki nasihate karşı direnmelerine sebep olmaktadır.

5. Bunların yanı sıra gençlerin kendilerini anlaşılmamış, oldukları gibi kabul edilmemiş ve saygı görmemiş hissetmelerine neden olmaktadır. (Yaptıkları eylemlerin ve sahip oldukları düşüncelerin reddedildiğine inanmaya başlarlar. Birini reddettiğinizde onu yok saymış olmaz mısınız? Hâliyle onlar da "Zaten beni de adamdan saymıyorlar." veya "Siz hep kardeşlerime farklı, bana farklı davranıyorsunuz." ve benzeri cümleler kurmaya başlarlar.)

Gün sonunda da gençlerde eleştirilere tahammülsüzlük ile karşı karşıya kalmaktayız. Aslında buradaki söylemlerin altındaki bir sebep de "Beni olduğum gibi kabul edin ve eleştirmeyin." diyen, fakat sizin duyamadığınız istektir.

"E peki, hiç mi eleştirmeyeceğiz?" dediğinizi duyar gibiyim. Elbette onları korumak istemeniz doğal, onlar için hayallerinizin olması anlaşılabilir. Bu noktada yapıcı eleştiri bizim kilit noktamız.

Burada sizin ve evladınızın eleştiriler karşısında nasıl hissettiğine bakalım:

Eleştiriler karşısında ben neler hissetmiştim?	Evladım eleştirilerim karşısında neler hissediyordur?

Yaşanılan durumu ve oluşturduğu problemleri izah ettiğimize göre durumun asıl sebebine bakmamız gerekmektedir.

"Neden eleştiriyoruz?" sorusunun cevapları bizim için bu noktada çok kıymetli. Ebeveynler olarak neden gençlerin her davranışı hakkında bir yorumumuz, bir düşüncemiz var? Burada birkaç maddeden bahsedebiliriz:

1. Genç evlatlarımızı bizden ayrı bir birey olarak görmüyoruz. Bizim bir uzantımız gibi görüyoruz.

2. Farklı fikirleri olabileceğini kabul etmiyoruz.

3. Olmalarını istediğimiz ideal karakterlerini zihinlerimizde tasarladık. O kişi olmalarını istiyoruz. O ideal kimliğe ulaşmaları için de eleştirilerle onlara yön vermeye çalışıyoruz.

4. Eleştirdiğimiz şeye tahammülümüz olmayabilir, zira hayatımızda bizi rahatsız eden bir yere tekabül ediyor olabilir.

5. Koruma içgüdüsüyle bizim yaptığımız yanlışları yapmasın istiyoruz.

Daha birçok madde buraya eklenebilir. Kısaca saydığımız bu sebepler ebeveynler olarak bizleri gençlerin birçok eylem ve düşüncelerini eleştirmeye itmekte. Eleştirilen genç reddedilmiş, utanmış, değer ve saygı görmemiş, gururu zedelenmiş veya yok sayılmış hissedebilmekte. Böylelikle ilişkimizin altına bir dinamit yerleştirmekteyiz ebeveynler olarak, hem de farkına varmadan.

"E peki, hiç mi eleştirmeyeceğiz?" dediğinizi duyar gibiyim. Elbette onları korumak istemeniz doğal, onlar için hayallerinizin olması anlaşılabilir. Bu noktada yapıcı eleştiri bizim kilit noktamız. Yapıcı eleştiride bazı kritik noktalar bulunmakta (Aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.). Bu noktalar da ebeveyn olarak kendi kişisel hayatımızda eksik kalan yanlarımızı oluşturabilmekte. Sizin anne babanızla olan ilişkinizde bu maddelerden hangileri eksikti? Veya hangileri ne şekilde vardı? Bu duruma maruz kaldığınızda nasıl hissettiğinizi hatırlıyor musunuz?

	Sizin ebeveyninizle ilişkinizde hangileri eksikti? Bu maddeyi nasıl deneyimlediniz?	Bu durumda neler hissettiniz?
Gençlerin karakterine değil davranışına yönelik değerlendirme yapmak		
Annesi, babası veya kardeşi dahi olsa bir başkasının yanında değil, eleştirileri baş başayken yapmak		
Gençlerin ebeveynlerini dinlemeye açık olduğu bir zaman dilimini seçmek		
Aşağılayıcı ve kınayıcı bir üslup kullanmamak		
Eleştiriden önce anne babanın öz eleştiri yapıp kendilerini değerlendirmesi		

Bu noktaları gözeterek yapacağımız eleştiri genç evladımızla aramızda yapıcı bir ilişki oluşturacak, genç evladımıza güven ve gelişme zemini sağlayacaktır. Tam tersi iki durum. Bir yanda ailesi kendisini eleştiriyor diye adamdan sayılmadığını, istenmediğini düşünen gençler; diğer yanda ailesinin yapıcı eleştirileri sayesinde eksik yanlarını görebilen ve değiştirmeye çalışan gençler...

Çokça eleştirilerek büyüyen nesiller olarak, gelecek nesillerimizin hayat yolculuğunda sağlıklı eleştirilerde bulunarak rehber olabilmenin bir anne baba için çok kıymetli ve büyük bir başarı olduğunu da eklemek isterim.

Siz kıymetli okurlarla bu ay eleştirilmeye dair bir sohbette buluştuk. Önce eleştirinin gençler üzerindeki negatif etkilerinden daha sonrasında ise eleştirilerin kök sebeplerinden bahsettik. Bu noktada sizin hayatınızda hangileri var oldu diye üzerine düşünmenizi sağlayacak bir egzersiz üzerine çalıştık.

Gelecek sayıda gençlerle olan muamelelerimizi tesis edecek başka bir konu ile görüşmek üzere...

Sultan Amed YAŞAR

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ

Salt tüketici olan toplumlar, parça parça inanç bağlarını aşındırdıkları için sonraki neslin inşası niteliğinde olan tevhidî çekirdekler teknoloji tufanı altında çürümektedir. Geriye ya hormonlu ya da tutunamayan, üretemeyen, kısır, müşrik bir nesil kalacaktır…

Bizlere bilmediğimizi öğreten Allah'a hamd, en güzel öğretmen olan Resûl'üne salât ve selam olsun.

Eğitim; doğumdan ölüme devam eden bir olgu olması ve politik görüş, inanç, demografik yapı, kültürel motifler gibi dikey parametreleri özünde barındırması hasebiyle tanımlanması zor bir kavramdır. Fakat genel bir çerçeve çizecek olursak eğitim; bireylerin içinde yaşadıkları toplumda değerli olan beceriler, tutumlar ve diğer davranış biçimlerini geliştirebildikleri süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin -ki okul başta gelmektedir- etkisi altında sosyal yeterlilik ve bireysel gelişim sağlayan sosyal bir ortamdır. Bu yazımızda, yapay zekânın eğitimdeki rolünü ele alacak, pratik örneklerini izleyecek ve geleceğiyle ilgili notlar düşeceğiz. Çaba bizden, başarı Rabbimizden!

Dünya Kasabası

Yapay zekâ teknolojisi, gündemdeki birbirinden çarpıcı projeler ve başarılı uygulamalarla gün geçtikçe daha çok zemin kazanıp kabul görmektedir. Yapay zekânın dönüştürücü gücü hayatımızdaki pek çok alanı, sektörü ve mesleği değiştirmeye başladı bile. Kullandığımız birçok uygulamanın arka planında yapay zekâ yatmaktadır. Yapay zekâ uygulamaları, sadece bilgisayarlarda değil; sağlık, tarım, madencilik, endüstri, sürücüsüz araç teknolojisi, sesli asistanlar, çevrim içi sohbet platformları gibi birçok alanda kendinden söz ettirmektedir. Bu teknoloji biz farkında olmasak da aslında hayatımızın bir parçası hâline gelmiş durumdadır. Hatta sadece teknolojik alanla sınırlı kalmayıp sanatsal eserlerde de etkisi görülmektedir.

Yeni nesil telefon, tablet ve bilgisayarlar artık yapay zekâ destekli uygulamalara uygun şekilde üretilmekte; gelecek on yıl içerisinde mevcut bilgisayarlarımızın, üretilecek yeni bilgisayarlara nispeten eski bir daktilo misali olacağı örneklenmektedir. Örneğin, metin yazmak için sıkça başvurduğumuz Word uygulamamızla konuşarak geri bildirim alabilecek, dilersek metni farklı duygu tonlarıyla düzenleyebileceğiz. Başladığımız bir öyküde tıkandığımız noktada bizlere metne uygun birbirinden farklı bakış açıları sunabilecektir. Hatta kendi yazma tarzımızı öğreterek adımıza herhangi bir konuda birkaç dakika içerisinde yazı yazmasına bile şahitlik edebileceğiz/etmekteyiz.[1]

1. Dünyaca ünlü bir işletim sisteminin Türkiye distribütörü, bir canlı yayın semi-

Bu ilerlemelerle beraber dünya, âdeta bir kasaba hükmünü almıştır. Her türden gelişim ve dönüşüm, kasabanın en ücra köşelerine kadar yayılabilmektedir. Teknolojik bir yenilik tanıtıldığı ânda, dünya kasabasının dört bir yanını kısa sürede kuşatıp milyonlarca insanı etkisi altına alabilmektedir. Ayrıca geniş etki alanıyla, birçok konuda ve birbirinden farklı topluluklara da ulaşabilmektedir. Bu dönüşümün öncü ruhu ise yine yapay zekâdır.[2]

İşte bu geniş etki alanına sahip yapay zekâ teknolojisinin, eğitim alanına da bizatihi etki edeceği ve eğitimi ciddi manada değiştireceği izahtan varestedir. Eğitim alanında, özellikle yetkin kişilerin yapay zekâyı çalışmalarına dâhil etmeleri, dönüşüme ivme kazandırmıştır. Kişisel eğitimlerden toplumsal eğitimlere varana dek bu yapay zekâ teknolojisinden istifade edilebileceği görülmüştür.

Eğitimi Baştan Düşünmek

Ülkemiz başta olmak üzere dünya eğitim sisteminin temelde iki sorunu vardır: Eğitim ve sistemi. Evet, eğitim İslami esasları temel almadığından ve sistemi de Nebevi metod kolonları üzerinde inşa edilmediğinden eksik, zararlı ve bizatihi en başından kişiyi tuğyana sürükleyen bir sistemden müteşekkildir.[3]

Eğitimi sebepler çerçevesinde ele aldığımızda, dört temel bileşen üzerine bina edildiğini gözlemleyebiliriz: Öğrenci, öğretmen/eğitmen, müfredat, eğitim ortamı. Bu bileşenlerin kaliteli senteziyle doğru orantılı olarak nitelikli bir eğitim ortaya çıkması hedeflenmektedir. Bu tip eğitim modellerinde -ki günümüz eğitim modelleri bu şekildedir- öğretmenin/eğitmenin rolü had safhadadır. Yine öğretmenin tecrübesi, kültürel birikimi, pedagojik formasyonu ve nitelikli enformasyonu eğitimde kilit öneme sahiptir. Ayrıca eğitimde bir değişikliğe gidileceği zaman öncelikli olarak eğitmenlerden başlanmaktadır.

Fakat günümüz eğitmenlerinin çağdaş teknolojiden istifade edemeden yılı tamamladıklarına, tam öğrenme tespiti yapamadan öğrencilerini birkaç kriterle rahatlıkla üst sınıfa çıkardıklarına şahitlik etmekteyiz. Her biri birer cevher değerinde olan öğrencilerin kişilik modeli ve zekâ tipleri tespit edilmeden başka öğretmenlere teslim edilmiş oluyor. Örneğin kodlama temelli bir çalışmayı öğrencilerine ödev olarak veren bir öğretmenin, esasında bu eylemden öteye geçemediğini ve bir sonraki çalışmalara da bir katkıda bulunamadığını görmekteyiz. Zira kendisi kodlama temelli bir eğitim sisteminden gelmemiştir. Yine eğitmenler, koca bir müfredat için sadece bilgisayar kullanımıyla yetinmektedir. Bu bilgisayar kullanımı da çoğu zaman bahsi geçtiği üzere bir depolama aygıtı veya yeri geldiğinde ödev/etkinlik sunma aracı olarak kullanılmaktadır. Günümüz dünyasının teknolojisi teraziye konulduğunda, geleneksel tarzdaki çalışmaların ne derece hafif geleceğini varın siz düşünün...

Yapay zekâ destekli uygulamalar öğrencileri çok iyi tanımakta, beceri ve eksiklerini iyi bir şekilde tespit edebilmektedir. Bu sistemler öğrencilerin zorlandığı noktaları ânında tespit edebiliyor ve "Bu konuya biraz daha çalışman lazım." diyerek nazikçe uyarıyor.

Eğitimi, toplumun kendisinden ve toplumsal ihtiyaçlardan bağımsız olarak düşünmek de mümkün değildir. Bu nokta o kadar kilit bir konuma sahiptir ki bu durumun doğal sonucu olarak bazı ülkeler teknolojiyi tasarlayan, bazı ülkeler teknolojiyi üreten, bazı ülkeler de teknolojiyi tüketen konumuna gelmektedir. Salt tüketici olan toplumlar, parça parça inanç bağlarını aşındırdıkları için sonraki neslin inşası niteliğinde olan tevhidî çekirdekler[4] teknoloji tufanı altında çürümektedir. Geriye ya hormonlu ya da tutunamayan, üretemeyen, kısır, müşrik bir nesil kalacaktır...

Tüm bunlar, kodlama içerikli dersler vermeden önce eğitmenlerin üretken yapay zekâ ve kodlamanın temellerini öğrenecek kadar yazılım bilgisi edinmesi gerektiğini göstermektedir. Zira bu aşama atlandığı zaman -ki genellikle hazır sosyal medya envanterleriyle kodlama dersi veriliyor- defaten farklı dünyaların/inançların ihtiyaçlarına yönelik üretilen örnekler ve kuramları tüketecektir. Bu süreçte belki bir büyüme meydana gelecek, lakin kendi inançları hormonlu bir domatesin kendini yutması misali kaybolup gidecektir/gitmektedir. Bu durumdan Allah'a (cc) sığınırız.

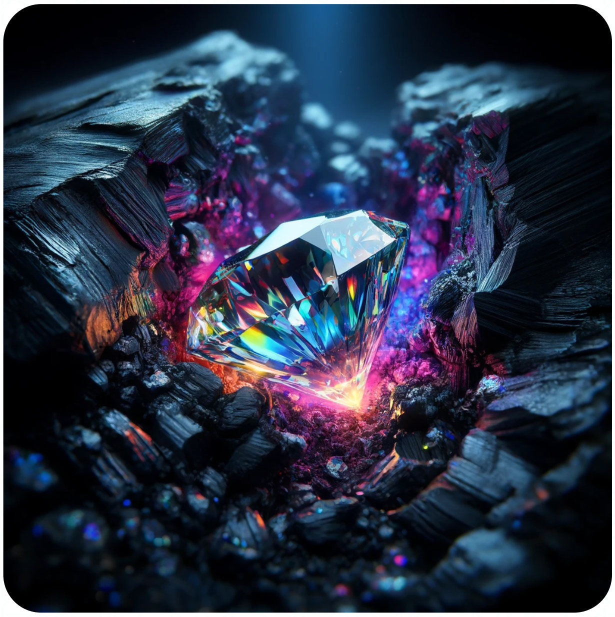
Elbette Allah'ın rahmet ve hidayet etmesi müstesnadır. Zira O (cc), hâşâ hiçbir esbaba bağlı değildir. Bir toplumu götürüp yerine yeni bir toplum ihya etmesi; kışı götürüp baharı getirmesi kadar kolay, zahmetsiz, masrafsızdır. Fakat bir ihtar misali kullarına beyan etmekte, dönüşmek isteyenlerin evvela kendi mevcut hâllerini değiştirmekten başlamalarını öğütlemektedir:

"Dilerse sizi götürür, (yerinize) yeni bir halk getirir. Bu, Allah'a zor değildir."[5]

nerinde, yeni nesil bilgisayarların üretim hattında artık yapay zekâ destekli bilgisayarların olduğuna değinmiş, eski bilgisayarların birkaç yıl içerisinde bunlara nispeten çok kullanışsız olacağını net bir şekilde belirtmişti.

2. ChatGPT yapay zekâ botu, sadece beş günde bir milyon kullanıcıya ulaştı.
3. Detaylı bilgi için Tağutlara Kulluğun Modern Mabedleri kitabına başvurulabilir.
4. Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

   "Her doğan çocuk, fıtrat üzere doğar. Sonra ebeveyni onu ya Yahudileştirir ya Hristiyanlaştırır ya da Mecusileştirir." (Buhari, 1359; Müslim, 2658)
5. 35/Fâtır, 16-17

"(İnsanın) önünde ve arkasında, Allah'ın emriyle onu koruyup gözeten (melekler) vardır. Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluluk için kötülük diledi mi, onun geri çevrilmesine imkân yoktur. Onların (Allah'ın) dışında bir koruyanı/idare edeni de yoktur."[6]

Yine mevcut eğitim sisteminde, eğitmen maddesinden sonra dönüştürülmediği sürece aşılması neredeyse imkânsız olan bir eşik vardır: İnsanların farklı yollarla ve farklı oranlarda öğrendikleri gerçeği. Öğrencilerin her birinin farklı seviyelerde öğrenme yetenekleri ve farklı ilgi alanları olmasına rağmen okullarda tek tip eğitim uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu bariyer, Nebi (sav) rehberliğinde çözülmüş ve gerek günümüz gerek gelecek çağlar için bu yaralara merhem niteliğine bir kaide sunmuştur:

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar madenler gibidir. Câhiliye Dönemi'nde iyi olanlar Müslim olduktan sonra da iyi olurlar. Yeter ki İslâm'ı tam olarak kavrasınlar."[7]

Tek sözüyle çağdaş bir yaraya neşter vuruyor: Her çocuk/birey/toplum nadide bir cevherdir ve paklanmayı beklemektedir. Bir çocuğun analitik zekâsı diğerlerinden daha parlakken, ötekinin estetik zekâsı, berikinin iletişim yeteneği ön planda olabilir. Öyleyse eğitim, esasında insanın potansiyelini ortaya çıkarma hareketidir. Kişinin fıtratına dercedilen kabiliyetlerini hayra kullanabilmesi için bir rehberlik ve kötü yanlarını eğmek için ise bir rehabilitasyon yöntemidir.[8] Kömür ve elmas misali, her ikisi de yalnızca karbon atomlarından mürekkep. Fakat aynı karbon, iki zıt kaderi omuzlar: Biri kömüre dönüşüp karanlık madenlerden yakıt olarak çıkıp tüketilirken; öteki göz kamaştıran ışıltılı bir mücevhere dönüşür. İşte yapay zekâ, eğitimdeki bu eksiği kapatacak harç görevi görüp etkili bir yardımcı araç olabilir.

Bir de yüz yılı aşkındır eğitim kurumlarını ve çocukların kalplerini gasbeden günümüz sözde eğitim enkazı var: Tüm fertler aynı ve tek kalıptan geçiriliyor. Eğitimin amacı, çocuklara millî değerleri aşılamak, sinelerindeki pak fıtratı laik/parçacı bir zihniyetle değiştirmek. Farklı düşünenlerin yerinin olmadığı, cevaplarını sorgulayanların puanlarının kesildiği, sınıf camlarının yarıya kadar boyandığı, hayal dünyasına dalan çocuğun kafasına tebeşir yediği bir eğitim(!) sistemi... Akılsız bulutun, iradesiz toprağın ve kudretsiz havanın sanki birer ilahmışçasına bunları yapabildiklerini konu edinen, Yunan mitolojisinden fırlamış müfredatlar... Beynelmilel, seksen küsur ülkenin katıldığı, PISA sıralamasında zar zor tutunabildiği öğrenciler yığını...

PISA 2022'nin sonuçlarına göre matematikte Türkiye'deki öğrencilerin %39'u temel yeterlik düzeyinin altında bir performans sergiledi. Bu bulgulara göre her on öğrenciden dördünün temel matematik yeterliklerinden yoksun olduğundan söz edilebilir. Okuma alanında da öğrencilerin %29'u temel beceri düzeyi altında kaldı, bu durumda her on öğrenciden üçü okuduğunu anlamıyor...[9]

Bu tarz sözde ilerici eğitim sisteminden mezun olan bireylerin kendisine, vatanına, toplumuna faydalı olması mümkün müdür? Böyle bir tezgâhtan geçen öğretmenlerin üretken, kodlama öğrenecek kadar cesur, toplumu dönüştürecek kadar yürekli olması düşünülebilir mi? Dünyanın ortalamasını baz alan bir sınavın, 'matematiksel yeterlilikten yoksun' olarak değerlendirdiği kişilerin bir ülkenin maliyesini yönetebileceği akıl kârı mıdır?

Konumuza dönecek olursak, mevzubahis sünnetin ihyası ve toplumların dönüşümü için yapay zekâ çok etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapay zekâ destekli uygulamalar, her bir öğrencinin eğitim sürecini, onların özgün cevherlerine ve potansiyellerine uygun şekilde değerlendirebilir. Bu, her bir öğrencinin içindeki değeri ortaya çıkarma ve eğitimde eşitlik ve adaleti sağlama imkânı da sunacaktır.

6. 13/Ra'd, 11
7. Buhari, 3383; Müslim, 2637
8. Eğitimin, eğmek fiili ve "Ağaç yaşken eğilir." ile ilişkilendirilmesi çok olumsuz manalara düçar olmuştur. "Ağaç yaşken eğilir" darb-ı meseliyle aslında eğilmemesi için rehberlik vurgulanmıştır. Zira kimse eğik bir ağaç istemez. Eğitim kelimesinin, Latince kökü daha manidardır: Educere/Educare kelimelerinin kökleri daha çok var olan potansiyeli ortaya çıkarmak anlamındadır. Belki de aralarını cemetmek suretiyle şu şekilde yorumlanması daha isabetli olabilir: Tevhid fıtratıyla donatılan tohumların çatlayıp serpilmesi için sırât-ı mustakim düsturuyla rehberlik et, lakin dalları haram bahçelere uzanırsa o zaman hikmetle eğ.
9. Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından seksen bir ülkede on beş yaşındaki öğrencilerin kazandıkları bilgi ve becerileri değerlendiren Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) testinin 2022 sonuçlarına göre Türkiye, matematikte 39, fende 34 ve okumada 36. sırada yer aldı. 2018'de ise bu sıralamada Türkiye, matematikte 42, okumada 40 ve fen bilimlerinde 39. sıradaydı. Uzmanlara göre Türkiye, 2022 yılında fen, matematik ve okuma alanlarında sıralamasını üç ila beş sıra yukarı taşısa da tüm branşlarda OECD ülkelerinin ortalamasının altında kaldı.

Yapay zekâ destekli uygulamalar öğrencileri çok iyi tanımakta, beceri ve eksiklerini iyi bir şekilde tespit edebilmektedir. Bu sistemler öğrencilerin zorlandığı noktaları ânında tespit edebiliyor ve "Bu konuya biraz daha çalışman lazım." diyerek nazikçe uyarıyor. Çocuğun ruhsal hâlini tespit ederken "Burada biraz sıkıldın, istersen şimdi bu konuyla ilgili şöyle eğlenceli bir video izleyebiliriz!" diyerek konuyla ilgili kısa bir belgesel sunabilmektedir. Her öğrencide aynı tarifin sonuç vermeyeceğini de biliyor, şahsa münhasır menüler sunuyor.

Nihayetinde bu özel öğrenme deneyimleri sayesinde eğitim daha etkili ve kişisel bir hâl alıyor. Öğrenciler artık kendi öğrenme yolculuklarının kaptanı, yapay zekâ ise yardımcıları oluyor.[10] Ayrıca bu süreç sadece bilgi edinmekle kalmıyor, aynı zamanda öğrenmenin ne kadar keyifli ve heyecan verici olabileceğini de tekrar bizlere hatırlatıyor. Eğitimin dört temel unsurundan olan öğrenci ve eğitmen kasını güçlendiriyor.

Khan Academy'nin ilk defa denemesini yaptığı yeni bir yapay zekâ modeliyle ileride nelerin yapılabileceğini düşünelim.[11] QR kodu aşağıda paylaşılan videoda yapay zekâyla sözlü iletişim kurulabiliyor. Ekran paylaşımı yapılarak interaktif bir etkileşim de söz konusu. Direkt cevabı vermek yerine, eğitimdeki en etkili metodlardan biri olan soru sorma (Sokrat) yöntemiyle öğrenciyi sonuca itiyor. Ebeveyni eşliğinde ortak bir dil yakalayabiliyor. Çocuğunun güçlü ve zayıf noktalarını daha net görebiliyor. Yapay zekâ da çocuğun neyi bilip bilmediğini hemen tespit ederek rehberlik ediyor. Bu çalışma henüz emekleme evresindedir. Fakat çok daha geniş çalışmalar kapıda. Buradan da anlaşılacağı üzere eğitim tümden değişecektir. Öyleyse yaşadığımız yüzyılda, her işimizde olduğu gibi, eğitimin de "nasılını" bu pencereden bakarak baştan düşünmeliyiz.

Sonuç olarak;

Yapay zekâ, madenlerimizin en güzel şekilde işlenmesi ve donanımlı fertler inşa etme sürecinde bizlere yardımcı olabilir. Çocuklarımızı eğitmeye çalıştığımız eğitim sistemimiz, yapay zekâ çağına uyum sağlayacak şekilde güncellenmelidir. Öğrenciler, şer'i ilimleri edinip Allah'a (cc) kulluğunu en güzel şekilde yapmakla beraber, yapay zekâ teknolojilerinin nasıl kullanılacağını öğrenmeli; veri analizi, makine öğrenimi, robotik kodlama ve programlama dilleri gibi becerileri de kazanmalılardır. Kodlama temelli eğitim metodu mercek altına alınmalı, başta eğitmenler olmak üzere çocuklarımız ve gençlerimiz bu konuda bilinçlendirilmelidir. Bu da gelecek neslin teknolojiye adaptasyonunu kolaylaştıracak, işsizliğin önüne geçmekle beraber dünya teknolojisini yakalama fırsatı da sunacaktır. Hatta zekâ tipi ve kişilik modeli mühendisliğe uygun olan çocukları yetiştirmek için özel bir mühendislik okulu dahi tasarlanabilir. Böylece hayal güçlerinin körelmesinin de önüne geçilmiş olunacaktır. Kim bilir belki de bu halisane niyetle inşa edilen binanın çatısından, güneşin tekrar doğudan doğduğuna da şahitlik ederiz…

Devam niteliğinde olacak olan sonraki yazılarımızda; eğitimde yapay zekânın avantaj ve bazı dezavantajlarına ışık tutacak, kendi çocuklarımıza yapay zekâ eğitimini nasıl verebileceğimizi mercek altına alıp İslami perspektifte değerlendirmeler yapmaya çalışacağız, inşallah.

Hasretle…

10. Eğitimde kullanılacak yapay zekânın hangi verilerle eğitilmiş olduğuna dikkat etmeliyiz. Her yapay zekâ destekli eğitim uygulaması faydalıdır denilemez. Bu konuya sonraki yazılarımızda detaylıca değineceğiz, inşallah.
11. Türkçe Dublajlı QR = https://www.youtube.com/watch?v=00rHXWYss34
Orijinal İngilizce QR = https://www.youtube.com/watch?v=IvXZCocyU_M

EL-ESMAÛ'L HÛSNA

Osman SADIKOĞLU

NAVÊN ALLAH YÊN HERÎ XWEŞİK

“El-Esmaû'l Husna; ji bo mûmînan îtîqad û tesewûreke sehîh ava dike. El-Esmaû'l Husna; însan digihîjîne tewhîdê û ji şirkê diparêze. El-Esmaû'l Husna; hest û ramanên însan zelal dike û serrast dike. El-Esmaû'l Husna; dibe wesîleya xweşrêwiştîyê/exlaqê xweş.”

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Destpêk

Bi destûra Allah (ac) em ê dest bi rêzenivîsa li ser mijara El-Esmaû'l Husna, yanê li ser navên Allah (ac) yên herî xweşik bikin.

Em hemû xwe bi navê Muslîm dinavînin. Kesên ku dibêjin em Misilman in bitevahî vê jî dibêjin ku em evdê wî ne û em pir hez Allah (ac) dikin. Dîsa em dibêjin Allah (ac) xaliqê bê dest û pa û mar û mûr e. Tiştê ku Allah (ac) daxwaz kiribe, teqez wê ew tişt bibe. Hêsanîya di îş û karan de ji Allah e (ac). Xuliqandin û tendûristî û riziqandin jî jê ye. Wî, di jiyana dinyayê de çi heywan/ajal û çi heşînahî hebe bi hemû rengê xwe ev xweza ji bo însan musexer kiriye.

De ji kerema xwe em binêrin ka em Allah (ac) bi rastî çiqas nas dikin? Allah (ac) di hin ayetên Qur'ana Pîroz de xwe bi me dide naskirin.

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذ۪ينَ
يُلْحِدُونَ ف۪ٓي اَسْمَائِه۪ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Navên herî xweşik (el-esmau'l-hûsna) aîdê Allah in. (Nexwe) ji wî re bi van navan dûa bikin. Dev ji ew ên der heqê navê wî de ketine îlhadê/çewtîyê berdin. Ji ber tiştên ku kirine wê di nêzîk de bêne cezakirin.”[1]

Îlhad: Tê ser maneya çewtî û meyîl û jirêketine. Der barê El-Esmaû'l Husna de jirêketina bi her awayî îlhad e. El-Esmaû'l Husna ku bitevahî aîdê Allah in, binavkirina hin heyînan bi van navan û terka dûakirina ji Allah (ac) re bi El-Esmaû'l Husna û ji mexluqatên wî hewarî û medet xwestin û înkara mane û sifetên naveroka van navan û texrîf û tewîlkirina wan; temsîla/şibandina Allah bi evdan û şibandina/temsîla evdan bi Allah û terkkirina El-Esmaû'l Husna ku (Esmau'l Husna) dibin wesîleya nêzbûna Allah (ac) û bi hin mirovan re tewessûla ji Allah (ac) re... Her yekî ji van, mînak û mîsala îlhadê ye.

1. 7/A'raf, 180

قُلِ ادْعُوا اللّٰهَ اَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ اَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى

"Bibêje: 'Dixwazin bi (navê) Allah (dûa bikin) û dixazin bi (navê) Er-Rahmân (ji Allah re) dûa bikin. Hûn dûayên xwe bi kîjan (navê) bikin, navên/esmaên herî xweşik yên wî ne...' "[2]

Muşrîkên Mekkeyê digotin: "Rahman jî kî ye? Muhammed me gazî tewhîdkirina Allah (ac) dike lê ew bixwe ji du îlahan ra lavahîyê dike." Sedema vê gotina wan ev bû: Wan bi navê Rahîm dizanîbûn lê navê Rahman nebihîstibûn, seh nekiribûn. Allah (ac) bi wan da zanîn ku çend nav û sifetên Allah (ac) hebin jî qet tu zerar nade wehdanîyeta wî. Çawa ku em ji bo însanekî bibêjin "Filankes dibîne û dibihîze û dizane û dimeşe û şareza ye û bi aqil e û hwd. ev nayê ser maneya ku ew çend kes e. Divê nav û sifetên Allah (ac) jî di vê bergehê de fam bibe.

اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى

"Allah... Ji wî pê ve (yê ku îbadetê heq dike) qet tu îlâh tune. Esmayên/Navên herî xweşik bi tevahî aîdê wî ne."[3]

Ev ayet jî, ji bo kesê mûmîn li dij El-Esmaû'l Husna berpirsîyarîya tewhîdê bibîr dixe. Ji xwe meqseda El-Esmaû'l Husna jî evdîtîyekî li ser tewhîdê ji Allah (ac) re ye.

هُوَ اللّٰهُ الَّذٖى لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزٖيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Ew Allah e ku; ji wî pê ve (yê ku îbadetê heq dike) qet tu îlâh tune. (Xwedîyê hakimîyetê/serwerîyê û yê ku di milkê xwe de wekî daxwaza xwe teserûfê dike) El-Melîk e. (Ew ê muqeddes û ji her kêmasîyan munezzeh/berî) El-Quddûs e. (Ew ê ji hemû kêmasî û qisûran munezzeh û selametî dide evdên xwe) Es-Selam e. (Ew ê îman û ewlehîyê dide qelban) El-Mûmin e. (Ew ê her tişt di bin kontrola wî de ye û xwedîyê otorîteya mutleq û hakimîyetê) El-Muheymîn e. (Ew ê xwedî îzzet û her tiştî mexlûb dike) Azîz e. (Ew ê dilşikestinan cebr dike/diborîne û her tiştî sitûxwar dike) El-Cabbar e. (Ew ê herî mezin û xwedî kibrîya) El-Mutekebbîr e. Allah, ji tiştên ku ew şirîk çêdikin berî/munezzeh e."[4]

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ

"Ew Allah e ku; (her tiştî ji tunebûnê heyî kiriye) El-Xaliq e. (Ew ê bê qisûr û bi aheng xuliqandîye) El-Barî ye. (Ew ê li gorî daxwaza xwe sûret dide mexluqên xwe) El-Musewwîr e. Hemû esmayên/navên herî xweşik yên wî ne. Her çi tiştên li erd û esmanan hene, Allah tesbîh dikin. Ew, (yê xwedî îzzet û her tiştî mexlûb dike) Azîz û (xwedî hikum û hikmet) Hakîm e."[5]

Îmam Bûxarî û Mûslîm (rh) ji Ebû Xureyre (ra) wiha neqil kirine ku Rasûlullah (sav) wiha gotîye:

"Bêguman not û neh navên Allah hene. Her kî wan navan ji ber bike/îhsa bike dê bikeve cennetê."

Îhsakirina El-Esmaû'l Husna ji mûmînan re dibe wesîleya weadeke Nebewî ku ew jî ketina cennetê ye. Belê ka em binêrin îhsakirin tê ser çi maneyê:

- Jimartina yek bi yek
- Amelkirina bi maneya naveroka El-Esmaû'l Husna
- Jiber kirina/hifz kirina El-Esmaû'l Husna
- Men kirina ji tiştên ku Allah (ac) ji wan ne razî ye
- Bi pêkanîna pêwendîya navbera El-Esmaû'l Husna û têgihiştin û amelkirina bi tevahî.

Ji bo tabîbûn û mînakgirtina wan kîjan mimkun be, divê bi wê navê bi El-Esmaû'l Husna bê amelkirin. Wek mînak em bidin: El-Kerîm û Er-Rahîm.

Allah (ac) dixwaze ku evdên wî rehmê li hevdu bikin û di navbera xwe de xwedî kerem bin.

El-Esmaû'l Husna; ji bo mûmînan îtîqad û tesewûreke sehîh ava dike.

Esmaû'l Husna; însan digihîjîne tewhîdê û ji şirkê diparêze.; hest û ramanên însan zelal dike û serrast dike.

El-Esmaû'l Husna; dibe wesîleya xweşrêwiştîyê/exlaqê xweş.

Dawîya Beşa Destpêkê

Dê Bidome Înşaallah...

2. 17/Îsra, 110
3. 20/Ta-Ha, 8
4. 59/Haşr, 23
5. 59/Haşr, 24

RASÛLULLAH'IN HAYATI İLE İSLAM'IN HAREKET METODU

Kitabın Yazarı: Abdurrahman El-Muhacir

Yayınevi: Hak Yayınları

Basım Tarihi: M 2017

Sayfa Sayısı: 1627 (4 Cilt)

Ebat: 135x210 mm

Kitap Hakkında

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

İslam'ın hareket metodu, merhaleli bir hareket metodudur. Bu merhaleler heva ve hevesten kaynaklanan nefsî heyecan ve maceralarla katedilemez. Bu merhalelerin nasıl katedileceği ve geçileceği Resûlullah'ın (sav) hayatında en açık şekliyle gözler önüne serilmiştir. Bu din nasıl Allah'tan ise bu dini hayat pratiğine hâkim kılmak için takip edilmesi gereken yol da Allah'tandır. Hareket metodunda Resûlullah'a uymak "Muhammedun Resûlullah"a şehadetin gereğidir. Bu hareket metodunu anlamak için Resûlullah'ın (sav) hayatını öğrenip çok iyi kavramak ve onun takip ettiği merhaleleri adım adım takip etmek gerekir.

Bu kitap İslami harekete ışık tutup daha iyi anlaşılmasını sağlamak, bu konuda yapılan hata ve yanlışları düzeltmek ve Allah'ın (cc) dininin en üstün olması için çalışanlara bir yol azığı olması için kaleme alınmıştır.[1]

Allah (cc) şöyle buyuruyor:

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret Günü'nü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûlü'nde güzel bir örneklik vardır."[2]

1. bk. Rasûlullah'ın Hayatı ile İslam'ın Hareket Metodu, s. 7
2. 33/Ahzâb, 21

Bu Kurban Bayramı'nda Allah'ın (cc) izniyle
Türkiye'nin dört bir yanıyla birlikte

Bangladeş, İdlib, Uganda, Çad, Burundi ve Tanzanya'daki

mazlumlara kurbanlarınızı ulaştırdık.

@ecirkapisidernegi

@ecirkapisi

+90 532 174 9393

ecirkapisi.org